

MILITAIRE SPECTATOR

150 jaar KVBK

- De Troepenmacht in Suriname
- Military change, the West and conflict ending

De Militaire Spectator vanaf nu ook digitaal
www.militairespectator.nl

lezing KVBK

Koude Oorlog 2.0: Ruslands hybride oorlogvoering

kolonel drs. A.J.H. (Han) Bouwmeester

Moskou voert onder meer in Oekraïne operaties uit, weet deze goed te maskeren en tracht ondertussen een zo goed mogelijk imago voor Rusland te creëren. Schuiven we langzaam op richting een Koude Oorlog 2.0? Is het model van de NAVO van hybride oorlogvoering (*Diplomacy, Information, Military en Economics*) om de Russische wijze van oorlogvoeren uit te leggen nog wel afdoende? En wat is hybride oorlogvoering nu eigenlijk?

Kolonel Han Bouwmeester gaat op deze vragen in tijdens een lezing van de KVBK op woensdag 9 december in het Perscentrum van het PleinKalvermarkt Complex in Den Haag. Bouwmeester, universitair hoofddocent landoptreden bij de vakgroep Krijgswetenschappen van de NLDA, bespreekt onder meer het Russische optreden op de Krim.

Han Bouwmeester studeerde politicologie en bestuurskunde en volgde als eerste Nederlandse militair onderricht aan de US School of Advanced Military Studies. Hij was commandant van de 11 Afdeling Rijdende Artillerie, het Provincial Reconstruction Team in Uruzgan en vervulde diverse functies op internationale staven, onder meer als *concept developer* bij NATO's Allied Command Transformation.

Datum

Woensdag 9 december 2015

Locatie

Perscentrum van het PleinKalvermarkt Complex, Kalvermarkt 38, 2511 CB Den Haag

Programma

16.00 uur:	ontvangst in De Leeuwenkuil
16.30-17.30 uur:	lezing Han Bouwmeester
17.30-18.30 uur:	borrel in de Coffee Corner

Aanmelden kan via e-mail naar de waarnemend secretaris van de KVBK, Stefan Kwa: seo.kwa@mindef.nl, onder vermelding van naam, telefoonnummer, e-mailadres en huidige functie, of door te bellen met 06-10091967. Een geldig legitimatiebewijs of een Defensiepas is vereist voor toegang.

UITGAVE

Koninklijke Vereniging ter Beoefening
van de Krijgswetenschap
www.kvbk.nl
info@kvbk.nl
www.facebook.com/kvbknederland
twitter: @kvbk1

Secretaris en ledenadministratie

Majoor Daan Storm van Leeuwen
DM.StormVanLeeuwen@mindef.nl

Nederlandse Defensieacademie (NLDA)

Sectie MOW
Ledenadministratie KVBK
Postbus 90002, 4800 PA Breda
ledenadministratie@kvbk.nl

REDACTIE

luitenant-generaal b.d. ir. R.G. Tieskens
(hoofdredacteur)
kapitein ter zee P. van den Berg
luitenant-kolonel Marns drs. G.F. Booij EMSD
kolonel drs. A.J.H. Bouwmeester
drs. P. Donker
brigade-generaal prof. dr. mr. P.A.L. Ducheine
dr. J. Duel
cdre KLu b.d. F. Groen
kolonel ir. M.P. Groeneveld
eInt KLu mr. J. van Haaster (e-outreach)
drs. P.H. Kamphuis
luitenant-kolonel KMar drs. ing. D.J. Muijskens
kolonel KLu D.J. Traas MSc
kapitein ter zee mr. N.A. Woudstra

BUREAU REDACTIE

mw. drs. A. Kool
dr. F.J.C.M. van Nijnatten
NIMH
Postbus 90701
2509 LS Den Haag
T 070 - 316 51 20 of
070 - 316 51 95
E redactiemilitairespectator@mindef.nl
www.militairespectator.nl

De Militaire Spectator is aangesloten bij
de European Military Press Association

LIDMAATSCHAP

binnenland € 25,00
studenten € 17,50
buitenland € 30,00

OPMAAK EN DRUK

Drukkerij Ten Brink
ISSN 0026-3869

Nadruk verboden

Coverfoto:

Het 2^e Regiment Huzaren trekt, met de
standaard voorop, over de Sint Servaasbrug
in Maastricht, 1905

Foto Beeldbank NIMH

MILITAIRE SPECTATOR

454 How Military Change Affected Western States' Ability to End Conflicts Decisively

L. Degenaar

Military change, primarily caused by strategic, technological and societal factors, influenced the ability of Western states to end their conflicts decisively during the second half of the twentieth century.

465 Van Troepenmacht in Suriname naar Surinaamse krijgsmacht

E. Klinkers

Bij het vertrek van de Nederlandse troepen uit Suriname in 1975 bleken in de organisatie van de opgebouwde Surinaamse krijgsmacht tekortkomingen te zitten die zich al snel na de onafhankelijkheid manifesteerden.

478 Een behoefte aan debat

B. Schoenmaker

De in 1865 opgerichte Vereeniging ter Beoefening van de Krijgswetenschap, die velen aanvankelijk zagen als een rebellenclub, gaf het openbare debat over militaire aangelegenheden een krachtige impuls.

En verder:

Editoriaal	452
Gastcolumn	488
Tegenwicht	490
Boeken	492
Andere ogen	494

L' histoire se répète

In deze *Militaire Spectator* staan we er onder meer bij stil bij dat 150 jaar geleden enkele vooruitstrevende ('rebelse') officieren het initiatief namen om meer openheid over het krijgswezen te krijgen: de *Vereeniging ter Beoefening van de Krijgswetenschap* (VBK) was geboren. Dit initiatief was gebaseerd op het liberale gedachtengoed, waarbij de kiesgerechtigde burger via de Tweede Kamer ook zeggenschap over en controle op de militaire organisatie kreeg. Voorwaarde was wel dat die burger voldoende kennis had van landsverdediging en andere militaire zaken. Liberalen gingen er van uit dat die interesse bij de verstandige burger aanwezig was en de VBK een belangrijk platform voor het verspreiden van de benodigde kennis zou worden.

Dit initiatief was niet geheel nieuw. Naar aanleiding van de Tiendaagse Veldtocht in België (1831) werd in 1832 de *Militaire Spectator* opgericht met als doel op aansprekende en praktische wijze te publiceren over deze campagne en lessen te trekken voor het Leger. Het was tenslotte de plicht van elke officier 'zich onafgebroken in zijn vak te bekwamen'. Daar de geschiedenis aantoonde dat de regenten- en koopmansgeest in vreedstijd in dergelijke omstandigheden al snel ontaardde in bezuinigen op defensie, moest de bevolking ook worden gewaarschuwd: 'In deze stand van zaken zal het leger een tolk behoeven om de verkeerde meningen der leeken en oningewijden, zoo niet te bestrijden, dan toch terecht te wijzen'.¹

Openheid was in die tijd nog geen gewoonte en om hun loopbaan niet te schaden, publiceerden de meeste auteurs hun artikelen anoniem.

Deze voorzichtige positie, waarbij vrijzinnige denkbeelden nauwelijks een podium kregen, leidde er toe dat met name liberaalgezinde officieren in 1846 *De Nieuwe Spectator* oprichtten. Het nieuwe blad voerde een pennenstrijd tegen vastgeroeste denkbeelden als het vasthouden aan vestingen – totaal nutteloos in de moderne oorlogvoering – en het afschaffen van lijfstraffen die als vernederend en slecht voor moreel en imago werden beschouwd. Daarnaast werd gepleit voor een open en controleerbare defensie, om wantrouwen tussen leger en natie weg te nemen. Dit leidde tot grote controverses, zowel met het behoudende deel van de legerleiding als met de behoudende hoofdredacteur van de *Militaire Spectator*. Toen de laatste vertrok en een jonge hoofdredacteur aantrad (1848) werd de kloof tussen beide bladen kleiner en ging de *Militaire Spectator* naast het 'meedelen en overbrengen aan het nageslacht van roemrijke (krijgs)bedrijven' ook aandacht besteden aan de constitutionele vernieuwing.

Helaas beklifden de liberale denkbeelden minder dan gedacht. Zeker in een tijd waar internationaal weinig spanning heerste of die spanning Nederland niet raakte, was de aandacht voor het militaire bedrijf gering, behalve als het ging om (snijden in) de begroting. Zowel de *Militaire Spectator* als *De Nieuwe Spectator* (opgehouden te bestaan in 1878) konden de burger hier niet mobiliseren. Waarschijnlijk omdat 'in te enge kring gelezen, om buiten het militaire publiek, betreffende de bewuste quaestie veel invloed

¹ Ben Schoenmaker en Floribert Baudet, *Officieren aan het woord. De geschiedenis van de Militaire Spectator 1832-2007* (Amsterdam, Uitgeverij Boom, 2007) 22. Veel feiten in dit editoriaal zijn aan dit boek ontleend.

uit te kunnen oefenen' (1879). Aanvankelijk werd de *Militaire Spectator* gezien als een blad dat te veel aan de leiband van het gezag liep, maar terugkijkend blijkt dat alleszins mee te vallen. Andere periodieken als *Pro Patria* (1872), *De Militaire Gids* (1882) en *De Landsverdediging* (1890) bonden een veel fellere pennenstrijd aan met oude denkbeelden en gebruiken.

In de afgelopen tweehonderd jaar is de Nederlandse krijgsmacht met vallen en opstaan geëvolueerd van een geheel gesloten, elitair militair bolwerk naar een organisatie die midden in de maatschappij staat en wil staan. In perioden van rust en het ontbreken van dreiging verwaterde de aandacht en steun echter snel en moest Defensie vechten voor haar plaats. Lessen uit eerdere perioden werden telkens weer snel vergeten. Pas tijdens perioden waarin de spanning weer opliep en dreiging voelbaar werd, zoals de Frans-Duitse Oorlog (1870), de Eerste Wereldoorlog (1914), de Tweede Wereldoorlog (1940), het toppunt van de Koude Oorlog en recent de ontwikkelingen in Afrika en het Midden-Oosten, ontstond enige interesse in Defensie en zelfs bereidheid tot investeren. Het liberale gedachtengoed, dat tot transparantie van de organisatie en het overbrengen van militaire kennis naar de burger zou leiden – en dat via de volledige betrokkenheid en steun van die burger een sterke krijgsmacht zou opleveren – is (helaas) geen realiteit. Een schrijnend voorbeeld is het advies van de redactie van de *Militaire Spectator* aan de politiek naar aanleiding van het debacle in Srebrenica: '...in de toekomst opdracht en middelen meer met elkaar in overeenstemming te brengen en beter te luisteren naar militaire adviseurs'.

Ondanks het liberale gedachtengoed, een grotere openheid en transparantie, diverse

bijeenkomsten, verschillende periodieken en verenigingen als de KBVK, waardoor meer kennis van het militaire bedrijf voor de burger beschikbaar was, is het nauwelijks gelukt de burger bij de discussie rondom de krijgsmacht te betrekken. In de praktijk bleek dat het aantal burgers dat over de informatie beschikte en zich in de discussie kon mengen nooit veel meer is geweest dan enkele tientallen! Dan mag je ook niet verwachten dat burgers (politici) met voldoende kennis van zaken het debat ingaan. Dat is spijtig, want onze veiligheid is gebaat bij een debat gebaseerd op inhoud en niet op *framing*.

Mede vanwege bezuinigingen is de *Militaire Spectator* niet meer in geprinte vorm beschikbaar voor de doelgroep. Daarvoor in de plaats is het blad voor iedereen digitaal toegankelijk gemaakt (www.militairespectator.nl), wat het potentiële bereik van de inhoud enorm heeft vergroot. Als het aan de redactie ligt, groeit de *Militaire Spectator* uit tot een kennisplatform voor militaire wetenschap waar iedereen niet alleen kennis van kan nemen, maar ook zijn of haar ideeën kan delen. Er is dus geen excuus meer om slecht voorbereid een debat over militaire zaken in te gaan. Ook het te lang vasthouden aan vastgeroeste standpunten kan snel worden gesignaleerd en aangepakt. Als burgers en militairen, die het belang van Defensie inzien en daar aan willen bijdragen, zich op dit platform gaan bewegen, informatie aanleveren en de discussie willen voeren, is er een kans dat er wel iets wordt geleerd van het verleden dat tevens beklijft. Dan hebben de bezuinigingen ook nog iets positiefs gebracht en gaan de Koninklijke Vereniging ter Beoefening van de Krijgswetenschap en de *Militaire Spectator* een interessante en vruchtbare volgende 150 jaar tegemoet. ■

How Military Change Affected Western States' Ability to End Conflicts Decisively

The twentieth century saw a significant change in the conduct of warfare. It also saw major change in the goals, strategies and structures of Western military organizations, defined as military change. This military change was primarily caused by strategic, technological and societal factors, which were not always aimed at improving the actual military capabilities of the states involved. In fact, military change influenced the ability of Western states to end their conflicts decisively during the second half of the twentieth century. The changing character of warfare and the influence of national politics on the conduct of military operations resulted in major change of national goals and strategies. Modern technology also caused significant change in the way Western militaries operated and organized themselves. Third and last were societal factors such as shifting norms and enhanced media coverage that caused major change for Western militaries. Together these factors reduced the ability of Western states to end conflicts decisively.

L. Degenaar – First Lieutenant Royal Netherlands Air Force*

'I am tempted to declare dogmatically that whatever doctrine the Armed Forces are working on now, they have got it wrong. I am also tempted to declare that it does not matter that they have got it wrong. What does matter is their capacity to get it right quickly when the moment arrives.'
Sir Michael Howard, 1973

The twentieth century was one of the bloodiest and costliest known in military history. It witnessed two World Wars and numerous smaller conflicts ranging from small

domestic revolutions to large-scale conventional wars between states. The character of warfare however changed significantly between 1900 and 2000 and this in turn changed the outcome of most conflicts. During the first half of the twentieth century Western states obtained several very decisive victories, decisive in the sense that major change in the political, economic, and social structures of the territories was involved.² This did not just apply to conventional conflicts but also to unconventional ones such as the Boer War.³ After the Second World War this changed significantly: conflicts became more unconventional and generally ended with a return to the status quo or even failure for the Western states, despite having acquired the most technologically advanced military hardware ever invented.⁴ This lasted for the entire second half of the

• Laurens Degenaar is an Instructor Fighter Control at the Air Operations Control Station Nieuw Milligen, the Netherlands. He wrote this article in the context of the Master's degree course in Military History he's currently following at the University of Birmingham.

1 Sir Michael Howard, 'Military Science in an Age of Peace', in: *Royal United Services Institute Journal* (March 1974) 7.

2 Thomas X. Hammes, 'Insurgency: Modern Warfare Evolves into a Fourth Generation', in: *Strategic Forum*, No 214 (2005) 2.

3 Albert Grundligh, 'The Bitter Legacy of the Boer War', in: *History Today*, 49:11 (1999).

4 Hammes, 'Insurgency', 2.

PHOTO US ARMY CENTER OF MILITARY HISTORY

The first half of the century was dominated by large-scale industrial and conventional warfare, or even total war, with conflicts fought by mass conscript armies

twentieth century and continued during the first decade of the 21st century, which even saw an exponential growth in conflicts other than conventional war.⁵

Looking at these results and comparing them with the first half of the century, something must have changed for Western militaries during the second half. The main question this essay sets out to answer is how military change has influenced the ability of Western militaries to achieve a decisive victory over their opponents between 1945 and 2010. I use the definition that describes military change as 'major change in the goals, actual strategies, and/or structure of a military organization'.⁶

Traditional literature on military change generally focuses on theoretical principles such as organizational theory and on reasons why militaries would innovate or change.⁷ Instead of thinking about what might drive military

change, this essay will focus on what actually caused change for Western militaries during the twentieth century.⁸ Generally, the primary function of a military organization is to secure and defend the state and its interests.⁹ It would therefore be logical that all military change is focused on how to best perform this function. However, this essay will demonstrate that Western militaries have undergone change for very different reasons. Although the reasons for

-
- 5 Ian Johnstone, 'Dilemmas of Robust Peace Operations', in Bruce D. Jones (ed.), *Annual Review of Global Peace Operations* (New York, Center on International Cooperation, 2006) 1-14.
 - 6 Theo Farrell & Terry Terrif, 'Introduction', in: Theo Farrell & Terry Terrif (eds.), *The Sources of Military Change*, (Boulder, Lynne Rienner Publishers Inc., 2002) 5.
 - 7 Barry R. Posen, *Sources of Military Doctrine: France, Britain and Germany Between the World Wars* (New York: Cornell University Press, 1984) 7.
 - 8 Janine Davidson, *Lifting the Fog of Peace: How Americans Learned to Fight Modern War* (Ann Arbor: The University of Michigan Press, 2011) 16-17.
 - 9 Theo Farrell & Terry Terrif, 'Conclusion', in: Theo Farrell & Terry Terrif (eds.), *The Sources of Military Change*, (Boulder: Lynne Rienner Publishers Inc., 2002) 266.

military change are numerous, I will only focus on the three most important factors: strategic, technological and societal. These have the ability to both constrain and trigger military change and are intended to improve military capabilities.¹⁰ Other factors which lead to military change for different reasons, such as identity and legitimacy for instance, are not considered in this essay. Although they contribute to secondary conditions of military performance, they are not primarily intended to improve actual military capabilities and their influence on the outcome of conflicts is therefore more limited.

Strategic Conditions

The first and most important factor when looking at military change are the strategic conditions. These can be divided in military- and political-strategic conditions. The first outline the strategic picture in which a military has to operate such as a balance of power or presence of strategic threats. Political-strategic conditions such as national politics create the goals or conditions military operations have to achieve and adhere to. The next part of the essay will examine more closely to what extent strategic factors have influenced military change.

One of the most important strategic factors of the twentieth century was the changing character of warfare. The first half of the

century was dominated by large-scale industrial warfare, or even total war, in which the risks were often so high that the outcome of the conflict meant nothing less than the survival or ruination of the state.¹¹ The conflicts were largely characterized by conventional warfare, fought by mass conscript armies. Conventional warfare can be defined as a form of warfare between states that employs direct military confrontation to defeat an adversary's armed forces, destroy an adversary's war-making capacity, or seize or retain territory in order to force a change in government or policies.¹² This changed dramatically after the Second World War, with the first colonial wars of independence which resulted in an increasing incidence of unconventional warfare. No longer were large mechanized armies the solution to bring a conflict to a quick and decisive ending and the distinction between conventional and unconventional conflicts soon started to fade.¹³ This phenomenon required a completely new way of fighting wars which demanded a broad and coherent cooperation between both civilian and military actors.¹⁴ Unconventional warfare was not new to most Western militaries, especially to former colonial powers such as Britain, France and the Netherlands. Western states however struggled as this way of war started to move towards the centre of conflict from the 1950's onwards.

Meanwhile, the Cold War forced Western states to keep their militaries ready for conventional war, because most countries perceived this to be the greater threat.¹⁵ The end of the Cold War and diminishing budgets made Western militaries look for other reasons to justify their existence. Declining defence budgets also led to the abolishment of conscription and the creation of a professional, all-volunteer force in most Western countries. Furthermore, lacking an immediate opponent Western militaries broadened their primary function to include the promotion of stability and well-being.¹⁶ Humanitarian and crisis operations were a direct result during the last decades of the twentieth century, because if militaries did not go 'out of area', they would go 'out of business'.¹⁷ The rising prominence of humanita-

10 Ibid.

11 Hew Strachan, 'Total War in the Twentieth Century', in: Arthur Marwick, Clive Emsley and Wendy Simpson, *Total War and Historical Change: Europe 1914-1955* (Buckingham: Open University Press, 2001) 255-283.

12 Irregular Warfare; Joint Operating Concept (Washington, D.C., Department of Defense, 2007) 7.

13 Huba Wass de Czege and Richard Hart Sinnreich, *Conceptual Foundations of a Transformed U.S. Army*, Institute for Land Warfare, Paper 40 (Washington, D.C., Association of the United States Army, 2002) 6.

14 Eyal Ben-Ari, Kobi Michael and David Kellen, 'Introduction', in: Kobi Michael, David Kellen and Eyal Ben-Ari, *The Transformation of the World of War and Peace Support Operations* (Westport: Praeger Security International, 2009) 1.

15 Deborah D. Avant, *Political Institutions and Military Change: Lessons from Peripheral Wars* (New York: Cornell University Press, 1994) 57.

16 Vladimir Petrovsky, 'Peace Operations as an Integrated Part of the UN Strategy for a More Secure Twenty-First Century', in: *Institutional Issues Involving Ethics and Justice* Volume III, 1-3.

PHOTO MCD

As operations in Afghanistan proved, politicians began demanding positive results faster even though it became harder to quantify success during counterinsurgency campaigns

rian, crisis and counterinsurgency operations also put a greater emphasis on legitimacy in military operations.¹⁸ This had a significant effect on how armed forces were left to conduct their operations, because it also changed the political will and guidance.

The political guidance during the large-scale conflicts of the early half of the twentieth century was different in scale and more clearly defined than in the limited wars which were to follow.¹⁹ The stakes were usually high and the survival of the state depended on the outcome of the conflict. Accordingly, the military leadership was given more authority. During

the Second World War for instance, the military leadership had a clear strategic goal in the unconditional surrender of Germany and Japan. Additional political leadership was displayed at the strategic level in making decisions which affected the general course of the war, such as where to place the next operational move. However, decisions were not made before conferring with the military strategic leader-

17 Trine Flockhart, 'Cooperative Security: NATO's Partnership Policy in a Changing World', in: *DIIS Report*, 2014:01 (2014) 133.
 18 John A. Lynn, 'Patterns of Insurgency and Counterinsurgency', in: *Military Review*, 85:4 (July-August 2005) 23.
 19 Michael Sherry, *In the Shadow of War* (London: Yale University Press, 1995) 336.

ship at great length, as World War II demonstrated.²⁰ From the operational level down, the military leadership was largely left to decide upon the best options for conducting the war itself, in conventional as well as counterinsurgency operations as the British campaign in Malaya showed.²¹ The political guidance during the conflicts of the second half of the twentieth century differed significantly from this.

As the twentieth century progressed and conflicts became more unconventional in nature, political oversight by Western decision makers increased accordingly. In contrast to the large conventional conflicts in which the public ranged on the side of the government, the irregular conflicts of the second half of the twentieth century proved to be a greater electoral risk.²² During conventional war, the public is generally convinced of the necessity to take up arms because of the obvious risks to the territorial integrity of the state or the safety of the population. Public interest and support

started to erode as soon as conflicts moved towards parts of the globe where they no longer directly threatened the state itself.²³ This also resulted in politicians demanding positive results faster even though it became harder to quantify success during counterinsurgency campaigns.²⁴ The conflict in Vietnam and operations as recently as Afghanistan proved this.²⁵ Counterinsurgency and crisis operations however are often difficult to conclude within a narrow timeframe and usually require more resources than is politically accepted.²⁶ This resulted in goals and objectives which were less clearly defined, more complex and more subject to change, such as 'creating the conditions for democracy'.²⁷ Furthermore, because of the electoral risks and political sensitivity of military operations, political leaders became more closely involved in the decision-making process of military operations as Vietnam demonstrated.²⁸ Strategic interference with the tactical level cumulated during the last decade of the twentieth and the early years of the 21st century during operations over the Balkans, Kosovo and Afghanistan.²⁹ Civilian decision makers excluded targets from attack and set limits on which weapon systems could be used due to political restraints.³⁰

The changing character of the conflicts during the twentieth century and the role decision makers played had a very significant influence on the goals and strategies of Western militaries. As conflicts and missions became more complex, so did the strategic objectives and goals. In the end, it was the civilian leadership that decided how to conduct military operations, thereby deciding strategy as well. The strategic influence therefore resulted in major change in the ability of Western militaries to conduct operations successfully.

Technology

The second major contributing factor to military change during the twentieth century was technology. The century witnessed some very sophisticated military innovations such as the tank and the airplane. However, innovati-

-
- 20 Rick Atkinson, *The Day of Battle: The War in Sicily and Italy 1943-1944* (New York: Picador, 2007) 5-23.
- 21 Richard Stubbs, *Hearts and Minds in Guerrilla Warfare: The Malayan Emergency, 1848-1960* (Singapore: Oxford University Press, 1989) 141.
- 22 Martin Shaw, *The New Western Way of War* (Cambridge: Polity Press, 2005) 75-76.
- 23 Adam J. Berinsky, 'Assuming the Costs of War: Events, Elites and American Public Support for Military Conflict', in: *Journal of Politics*, 69:4 (2007) 975-978.
- 24 Maj. Douglas D. Jones, *Understanding Measures of Effectiveness in Counterinsurgency Operations* (Fort Leavenworth: School of Advanced Military Studies, 2006) 24-32.
- 25 Victor H. Krulak, *First to Fight: An Inside View of the U.S. Marine Corps* (Annapolis: U.S. Naval Institute, 1984) 186; Christ Klep, *Uruzgan: Nederlandse Militairen op Missie (Uruzgan: Dutch Soldiers on Mission) 2005-2010*, (Amsterdam: Uitgeverij Boom, 2011).
- 26 James Kiras, 'Irregular Warfare: Terrorism and Insurgency', in: J. Baylis, C. Gray and J. Wirtz (eds.) *Strategy in the Contemporary World: An Introduction to Strategic Studies* (Oxford: Oxford University Press, 2002) 215.
- 27 Sir Rupert Smith, *The Utility of Force: The Art of War in the Modern World* (London: Penguin Books Ltd., 2006) 270-276; Sherry, *In the Shadow of War*, 336; James Meernik, 'United States Military Intervention and the Promotion of Democracy', in: *Journal of Peace Research*, 33:4 (1996) 391-398.
- 28 Craig M. Cameron, 'The U.S. Military's 'Two Front War', 1963-1988', in: Theo Farrell & Terry Terriff (eds.), *The Sources of Military Change* (Boulder: Lynne Rienner Publishers Inc., 2002) 128; Mark Clodfelter, *Limits of Air Power: The American Bombing of North Vietnam* (New York: Free Press, 1989) 76-88.
- 29 James Clay Thompson, *Rolling Thunder: Understanding Policy and Programming Failure* (Chapel Hill: University of North Carolina Press, 1980) 155-156; Gen. Wesley K. Clark, *Waging Modern War: Bosnia, Kosovo and the Future of Combat* (New York: Public Affairs, 2001) 10-11.
- 30 Michael O. Beale, *Bombs over Bosnia: The Role of Airpower in Bosnia-Herzegovina* (Maxwell: Air University Press, 1997) 43-44.

PHOTO US AIR FORCE

New developments, such as the F-117 'stealth' fighter and precision-guided munitions, proved their worth during the Gulf War of 1991 and caused a tremendous confidence in modern technology among political and military leaders

ons like these do not automatically lead to military change;³¹ this is only the case when new technology also leads to a shift in tactics, doctrine and/or organization.³² Tanks and aircraft in Germany provide a good example. Both were developed and deployed during the First World War as tactical innovations, but did not cause significant military change at the operational or strategic level. The combination of mechanized units and aircraft in the Blitzkrieg doctrine however meant a significant change in tactics, doctrine and organization for the German army. The next part of the essay will look more closely at how technology influenced military change, especially during the second half of the twentieth century.

From the Second World War onwards, there was a greater emphasis on the use of advanced technology in warfare. This led to a doctrinal focus on mechanized warfare and manoeuvre. The focus found its origins in the fact that it was exactly this type of warfare that had led to the Allied victory over Germany and Japan.³³ Moreover, the drive towards new and more

complex military technology continued even after the war was over as Soviet conventional forces started to pose a new threat.³⁴ For this reason most Western nations kept their focus on the conventional way of war. Although there were few exceptions, this technological and doctrinal bias caused Western militaries to fight several unconventional conflicts in a conventional way.³⁵ One of the most well known examples of the twentieth century is the conflict in Vietnam. The U.S. Army's efforts in trying to win

-
- 31 William H. McNeill, *The Pursuit of Power: Technology, Armed Force and Society since AD 1000* (Oxford: Blackwell, 1983) 185.
- 32 Williamson Murray and Allan R. Millet, 'Introduction', in: Williamson Murray and Allan R. Millet, *Military Innovation in the Interwar Period* (New York: Cambridge University Press, 1996) 4-5; Williamson Murray, 'Armored Warfare: The British, French and German Experiences', in: Williamson Murray and Allan R. Millet, *Military Innovation in the Interwar Period*, 6-7.
- 33 Capt. Jonathan M. House, *Towards Combined Arms Warfare* (Fort Leavenworth: U.S. Army Command and General Staff College, 1984) 144.
- 34 Martin van Creveld, *Technology and War: From 2000B.C. to the Present* (New York: The Free Press, 1991) 236; Phil Williams, 'Europe, America and the Soviet Threat', in: *The World Today*, 38:10 (1982) 372-381.
- 35 Robert M. Cassidy, 'The British Army and Counterinsurgency', in: *Military Review*, 85:3 (2005) 56.

the war by large search-and-destroy operations were unsuited for a conflict which was largely fought among the population.

After the Cold War, the focus on conventional operations remained, even though the number of counterinsurgency operations was rising.³⁶ It also meant that Western militaries kept looking for technologically advanced weaponry that would be useful in a conventional war, while military training remained primarily focused on conventional warfare based on manoeuvre doctrine.³⁷ This resulted in military commanders still talking in conventional terms about destroying the enemy during counterinsurgency operations as recently as Afghanistan,³⁸ which partially explains the lack of military success Western states have had during the twentieth century. Highly technological and lethal weapons designed to take on a territorially bound conventional opponent were used to combat irregular opponents.³⁹ This also had deceptive consequences, because too much attention for the development of high technology that was successful at the tactical level, actually degraded Western states' abilities to deal with less sophisticated enemies and irregular opponents such as the Vietcong or Taliban at the operational and strategic level.⁴⁰

Some of the most sophisticated developments in military technology took place during the last two decades of the twentieth century, with information technology playing a big role in innovations and improvements. Some military thinkers went as far as calling it a 'revolution in military affairs' (RMA),⁴¹ characterized by advancements in surveillance and reconnaissance technology, the availability of modern Command & Control systems and the use of precision-guided munitions.⁴² Its proponents claimed these would reduce the fog of war and make manoeuvre forces and firepower faster and more accurate, while increasing the lethality and efficiency.⁴³ The ultimate goal of RMA was the domination of the battlespace. A number of nations quickly followed this American range of ideas because it promised greater firepower and effectiveness. It also was a politically attractive concept, because it promised to be more affordable with less personnel.⁴⁴

The first real test of the RMA concept came in 1991 with the liberation of Kuwait. The exceptional results from the operations in the Gulf caused a tremendous confidence in modern technology among political and military leaders. Modern technology like precision-guided munitions provided military leaders with the operational flexibility to tailor operations according to political limitations.⁴⁵ At the same time it proved it could end a conflict quickly and at relatively low cost in human lives. Desert Storm was an exception when looking at the character of the conflict however: it was a conventional fight between two unequal opponents, both using conventional weapon systems. In the decade that followed, the character of most conflicts was quite different, as the Balkan crisis was soon to show. The RMA concept is very suitable in a conflict where there is a recognizable battlespace that can be dominated. In most unconventional conflicts or peace support operations however, there is no such recognizable battlespace.

Modern technology was thought of as a solution to many problems. Operationally it was possible to gain the same results with less

36 David Fitzgerald, *Learning to Forget? The US Army and Counterinsurgency Doctrine and Practice from Vietnam to Iraq* (Cork: University of Ireland, 2010) 149.

37 Raphael E. Moyer, *Death Before Dismount?: Mechanization, Force Employment and Counterinsurgency Outcomes in Iraq* (Boston: Massachusetts Institute of Technology, 2010) 6.

38 Mike Capstick, 'The Civil-Military Effort in Afghanistan: A Strategic Perspective', in: *Journal of Military and Strategic Studies*, 10:1 (2007) 1-19.

39 Chris C. Demchak, 'Wars of Disruption: International Competition and Information Technology-Driven Military Organizations', in: *Contemporary Security Policy*, 24:1 (2003) 76.

40 Paul Kennedy, *The Rise and Fall of the Great Powers: Economic Change and Military Conflict from 1500 to 2000* (New York: Random House, 1988).

41 Steven Metz and James Kievit, *Strategy and the Revolution in Military Affairs: From Theory to Policy* (Carlisle: Strategic Studies Institute, 1995) p. v.

42 William A. Owens, 'The Emerging System of Systems', in: *Strategic Forum* 63 (1996) 35-39; Col. Bruce Smith, 'Adapting and Understanding the Future of War', in: *Army Space Journal* 9:1 (2010) 12.

43 Ibid.

44 Milton Finger, 'Technologies to Support Peace Keeping Operations', in: *Improving the Prospects for Future International Peace Operations: Workshop Proceedings* (Washington D.C., U.S. Congress Office of Technology, 1995) 105-114.

45 Cameron, 'Two Front War', 132; David R. Mets, *The Air Campaign: John Warden and the Classical Airpower Theorists* (Maxwell: Air University Press, 1999).

PHOTO STARS AND STRIPES

Television reports covering the Vietnam War created a lack of credibility for the American government and negatively influenced the support of the population

resources, as airpower demonstrated, when compared between Vietnam and Desert Storm.⁴⁶ The increasing accuracy in striking targets by heavy firepower dominated tactically. This way of war also caused a reliance on air and firepower as the primary means of using military force. These advantages worked suitably in conventional conflicts, but did not work satisfactorily in peace support operations during the last decade of the twentieth century. Relying too heavily on airpower could be exploited by opponents, as Slobodan Milosevic showed during NATO's air campaigns over the Balkans when he dispersed military units among convoys of refugees.⁴⁷

Modern technology gave political decision makers an option to conduct 'clean' and 'distant' warfare and changed how Western militaries operated and organized themselves. Technology therefore contributed significantly to military change. However, it often ignored the technical limitations in the reality of warfare.⁴⁸ Resulted in advanced and sophistica-

ted Western militaries being able to dominate at the tactical level. Western militaries however did not see the necessity to adapt their doctrine to be successful at the operational and strategic level. This strongly affected the ability to end conflicts decisively, especially during counterinsurgency and crisis operations.

Society

The third and final main factor of military change is society. Over the course of the twentieth century, the place of society in war has changed dramatically. Western societies played a central role during the large-scale

46 Brig. Gen. David A. Deptula, *Effects-Based Operations: Change in the Nature of Warfare* (Arlington: Aerospace Education Foundation, 2001) 2; Stephen Budiansky, *Air Power: The Men, Machines, and Ideas that Revolutionized War. From Kitty Hawk to Gulf War II* (New York: Viking, 2004) 408-409.

47 Benjamin S. Lambeth, *NATO's Air War for Kosovo* (Santa Monica: RAND Corporation, 2001) 101-143.

48 Reuben E. Brigety II, *Ethics, Technology and the American Way of War* (London: Routledge, 2007) 1-3.

industrial wars of the first half of the century. Conflicts in Western Europe were largely fought by conscript armies, which meant a larger part of the general public coming into contact with military operations than during the latter part of the century, when operations were conducted farther from home and with a smaller force. The public's influence on decision making in that first period was rather limited though. As the century progressed, military operations became more distant and expeditionary and the public feeling with and understanding of conflict declined. However, its influence on decision making had been increasing ever since the end of the Second World War. Several elements of society have become increasingly important for military change and the outcome of conflicts in which Western states have participated.

The first and most important element of society which had a significant influence on military operations were the media. The media have always formed the connecting link between the battlefield and society. During the first half of the century, governments had greater influence on what they wanted the public to see, read or hear.⁴⁹ The means to distribute news reports were also limited and therefore easy for the

state to censor.⁵⁰ Due to the character of the conflict and its public support, this censorship went largely unchallenged and presented a mainly non-graphic picture of the conflict.⁵¹ As the character of warfare changed, the power of Western states to censor the media declined. On the one hand conflicts became more unconventional over the years, while on the other hand more technological means came available to distribute more detailed media reports to a wider public. By the end of the 1960's, graphic television coverage portrayed the war in Vietnam as a different reality than the U.S. government claimed it was.⁵² Television reports covering the war created a lack of credibility for the government and negatively influenced the support of the American population.⁵³

The influence of media coverage on conflicts increased even further during the last decades of the twentieth century. The 'CNN Effect', providing real-time coverage of operations in Iraq, had its origins in the early nineties.⁵⁴ Reaching an increasing part of the Western public, news coverage began to have more influence on foreign policy. Reports on certain conflicts caused the public to demand action from political decision makers, even though the state's interests of the countries involved were slim at best.⁵⁵ This caused leaders to make decisions regarding military operations based on media coverage influencing the public, rather than the hard facts of the conflict.⁵⁶ It is therefore obvious why strategic goals became less clearly definable. A good example is the start of Operation Deliberate Force in Bosnia in 1995. The public outrage, caused by media reports, of the mortar bombing of the Sarajevo market caused the start of the operation.⁵⁷ The internet and social media made coverage of military operations become even more widespread. The public perception of the cost of war increased as the consequences of war became more visible, increasing the influence on public opinion and decision making. Despite Western militaries recognizing this increasing influence, its effects, consequences and impact were underestimated for too long.⁵⁸

49 G.H. Roeder, *The Censored War: American Visual Experience during World War Two* (New Haven: Yale University Press, 1993) 82-83.

50 Michael Griffing, 'Media Images of War', in: *Media, War and Conflict*, 3:1 (2010) 12.

51 Kevin Foster, 'Deploying the Dead: Combat Photography, Death and the Second World War in the USA and Soviet Union', in: *War, Literature and the Arts Journal*, Volume 26 (2014) 6-7.

52 Daniel C. Hallin, *The Uncensored War: The Media and Vietnam* (Los Angeles: University of California Press, 1986) 129.

53 Griffing, 'Media Images of War', 15.

54 Phillip Seib, 'Effects of Real-Time News Coverage on Foreign Policy', in: *The Journal of Conflict Studies*, 20:2 (2000) 1-2; Daya Kishan Thussu, 'Live TV and Bloodless Death: War Infotainment and 24/7 News', in: Daya Kishan Thussu and Des Freedman (eds.), *War and the media: reporting conflict 24/7*, (London: SAGE Publications, 2003) 124.

55 Warren P. Strobel, 'The CNN-Effect', in: *The American Journalism Review*, 18:4 (May 1996).

56 Ilana Bet-El, 'Media and Conflict: An Integral Part of the Modern Battlefield', in: Kobi Michael, David Kellen and Eyal Ben-Ari, *The Transformation of the World of War and Peace Support Operations* (Westport: Praeger Security International, 2009) 78.

57 Piers Robinson, 'Misperception in Foreign Policy Making: Operation Deliberate Force and the Ending of War in Bosnia', in: *Civil Wars*, 4:4 (2001) 120.

58 Maj. Ronald D. Hahn, *Media Influence and its Effects on Military Operations* (Quantico: U.S. Marine Corps University Press, 1998) 33.

The increase in media influence also had an impact on the ethical and legal norms of society regarding warfare. During the conflicts of the first half of the twentieth century, there was hardly any objection to the deliberate targeting of the civilian population and infrastructure as these were both seen as legitimate targets.⁵⁹ A well known example is the Allied strategic bomber offensive in World War Two.⁶⁰ The public accepted the high costs associated with conventional war because of the strategic objectives behind it and the stakes involved. This changed during the unconventional conflicts of the second half of the century, when it was no longer permissible to cause indiscriminate damage or sustain casualties at the same scale as before. The combination of shifted ethical norms and more detailed media coverage caused public outrage when the costs of conflict became too high or too visible. Furthermore, operations came under increased scrutiny of International Humanitarian Law,⁶¹ meaning more restrictions on how to conduct military operations, even if an opponent did not adhere to the law.

The combination of more detailed reporting and changing norms resulted in a sensitivity towards casualties that had been increasing since World War Two. Ultimately a point was reached where it started to influence political and military leaders in making their decisions about using military force.⁶² This did not just apply to friendly losses, but also to the amount of harm that could be caused on neutral parties or enemy combatants.⁶³ The public was no longer willing to accept military losses if the stakes were not high enough to justify them; neither was collateral damage accepted because technology enabled Western forces to strike targets with pin-point accuracy.⁶⁴ The origins of this sensitivity can also be found in the technological advances of the twentieth century. These advances changed the way Western states fought war, but it also changed the way the public thought about war. It even raised questions about morality.⁶⁵ The overwhelming technological superiority of Western militaries allowed them to avoid friendly casualties while deploying sophisticated and precise weaponry

against their opponents.⁶⁶ This way of warfare created an expectation with the public that conflict would be clean and quick, which was unrealistic during counterinsurgency or crisis operations.

Societal factors greatly influenced military change. Shifting ethical and legal norms combined with more extensive media coverage resulted in military operations being conducted for other reasons than national interests. At the same time, operations were more closely followed and judged by the general public. Decisions were made based on news reports and casualties dominated the outcome of operations. Society therefore had a significant influence on the goals and strategies of Western militaries.

Conclusion

Western militaries' ability to end conflicts decisively in the second half of the twentieth century changed profoundly compared to the conflicts of the first half. It can also be concluded that military change had a great influence on this reduction in ability to win. This essay demonstrates that strategic, technological and societal factors all had significant influence on the goals, strategies and structures of Western

-
- 59 Neta C. Crawford, 'Targeting Civilians and U.S. Strategic Bombing Norms', in: Matthew Evangelista and Henry Shue (eds.), *The American Way of Bombing: Changing Ethical and Legal Norms. From Flying Fortresses to Drones* (New York: Cornell University Press, 2014) 64-86.
- 60 W. Hays Park, 'Precision' and 'Area' Bombing: Who Did Which, and When?' in: *Journal of Strategic Studies*, 18:1 (2008) 145-174.
- 61 Charles Garraway, 'The Law Applies, But Which Law?', in Matthew Evangelista and Henry Shue (eds.), *The American Way of Bombing*, 97-99.
- 62 Peter D. Feaver and Christopher Gelpi, *Choosing Your Battles: American Civil-Military Relations and the Use of Force* (New Jersey: Princeton University Press, 2004) 103; Philip Everts, 'War without Bloodshed? Public Opinion and the Conflict over Kosovo', in: Philip Everts and Pierangelo Isernia (eds.), *Public Opinion and the International Use of Force* (New York: Routledge, 2001).
- 63 Christopher Bellamy, *Knights in White Armour: The New Art of War and Peace* (London: Random House, 1996) 30.
- 64 Martin Shaw, 'Risk-Transfer Militarism, Small Massacres and the Historic Legitimacy of War', in: *International Relations*, 16:3 (2002) 352-356.
- 65 Laura Guillaume, 'Risk and War in the Twenty-First Century', in: *Intelligence and National Security*, 23:3 (2008) 410.
- 66 Patrick M. Shaw, *Collateral Damage and the United States Air Force* (Maxwell: Air University Press, 1997) 92.

British Bulldog Armoured Vehicles on the outskirts of Basra, Iraq; changes led Western militaries to a point where they were no longer prepared for the conflicts they had to fight

militaries. Strategic factors could be found in the changing character of war and the subsequent political interference that increased as conflicts became more unconventional. Strategic factors had their greatest influence on the goals and strategies of military organizations. As the unconventional conflict moved towards the centre of warfare, strategic goals and objectives became less clearly definable. Because of these more complicated goals, the electoral risks of military operations also increased, causing a greater political interference in military operations. This went as far as strategic leadership managing tactical decisions, thereby influencing the conduct and outcome of operations.

Technological factors had their greatest influence on structures and strategies of military organizations. Sophisticated military technology led to the reduction in size of most Western militaries. Furthermore, Western nations deployed considerably more advanced technological innovations than before. Western militaries were mostly stuck in a doctrinal/technological bias during the second half of the twentieth century. They therefore deployed them in unconventional operations, thereby dominating their opponents tactically. However, it was not the solution to end conflicts decisively at the operational and strategic level. Society is the final factor that caused change, in

goals and strategies in particular. More detailed media coverage reached a greater part of society as the twentieth century progressed, resulting in political decisions about military operations based on the amount of media coverage available. Increased media coverage also changed ethical and legal norms regarding military operations which ultimately led to a sensitivity towards casualties. This sensitivity influenced the conduct and even the outcome of military operations during the last decades of the twentieth century.

All in all, it can be concluded that Western militaries have spent the second half of the twentieth century conducting mostly unsuccessful operations. Their decision makers were distracted by electoral risks and media publicity, and no longer based the use of force on the promotion of national interests. Strategic conditions, in combination with technological developments and a cultural transformation of society, have had a significant influence on the goals, strategies and organizations of Western militaries. These changes led Western militaries to a point where they were no longer prepared for the conflicts they had to fight. They trained for the conflicts they wanted to fight according to their technological/doctrinal bias, but in fact fought the conflicts they were allowed to fight by society. This combination ultimately reduced the ability to end conflicts decisively. ■

Van Troepenmacht in Suriname naar Surinaamse krijgsmacht

Op 25 november 2015 is Suriname veertig jaar onafhankelijk. Deze bijdrage bespreekt de vorming van de Surinaamse krijgsmacht in de maanden voorafgaand aan de onafhankelijkheid, toen de Troepenmacht in Suriname (TRIS) de training en opleiding van de Surinaamse dienstplichtigen verzorgde met het oog op de toekomst. In die maanden ontwikkelde zich in de Surinaamse pelotons al snel een militaire cultuur die sterk verschilde van de Nederlandse en werd de commandant Troepenmacht geconfronteerd met oplopende spanningen in het land.

Dr. E. Klinkers*

In de ochtend van 25 november 1975 inspecteerden prinses Beatrix, prins Claus en gouverneur Ferrier voor de laatste keer de Troepenmacht in Suriname. De militairen stonden strak in het gelid en in twee rijen opgesteld voor het paleis van de gouverneur in Paramaribo. Het prinselijk paar en de gouverneur vervolgden hun weg naar de Centrumkerk, waar de soevereiniteitsoverdracht werd ondertekend en waar Ferrier werd beëdigd als president van Suriname.

De militairen maakten een ronde om het Onafhankelijkheidsplein, dat zij nog als Oranjeplein hadden leren kennen. Het defilé eindigde op de binnenplaats van Fort Zeelandia, waar de wapens werden ingeleverd en de militairen wachtten op de bussen die hen naar de luchthaven zouden brengen. Die middag

steeg het gecharterde vliegtuig met de laatste driehonderd Nederlandse militairen op en kwam er een definitief einde aan de eeuwenlange Nederlandse militaire aanwezigheid in Suriname.

Honderden Nederlandse dienstplichtigen en beroepsmilitairen losten elkaar vanaf midden jaren vijftig tot 1975 af om naast een kern van Surinaamse beroepsmilitairen te dienen bij wat sinds 1957 de Troepenmacht in Suriname heette. Vanaf 1970 koerste de Nederlandse defensie aan op verzelfstandiging, op 'versurinamisering' van de troepenmacht.

Dit artikel behandelt de transformatie van een overwegend Nederlandse naar een 'versurinamiseerde' troepenmacht, die uiteindelijk de basis vormde voor de Surinaamse krijgsmacht na de onafhankelijkheid. Het laat zien dat die transformatie zich vrijwel geruisloos voltrok en vanaf eind 1974 noodgedwongen het hoge tempo volgde waarmee de weg naar de onafhankelijkheid was ingeslagen. Maar het toont ook aan hoe het ontbreken van een Surinaams officierskorps en het gebrek aan

* Ellen Klinkers was als wetenschappelijk medewerker/onderzoeker op het terrein van de Surinaamse geschiedenis verbonden aan het KITLV in Leiden. Dit artikel is gebaseerd op het boek dat begin november is verschenen en dat zij schreef in opdracht van het Nederlands Instituut voor Militaire Historie (NIMH), *De Troepenmacht in Suriname. De Nederlandse defensie in een veranderende koloniale wereld, 1940-1975* (Amsterdam, Uitgeverij Boom, 2015).

ervaring met de aansturing van een krijgsmacht op ministerieel niveau fundamentele zwakheden in de organisatie waren die in dat korte tijdsbestek moeilijk konden worden opgelost en aan de Surinaamse krijgsmacht werden doorgegeven.

Om die ontwikkeling te kunnen begrijpen, is het nodig kort in te gaan op de wijze waarop de defensie in Suriname was geregeld binnen de staatkundige verhoudingen in het naoorlogse Suriname, destijds een autonoom gebiedsdeel van het koninkrijk.

Het nieuwe koninkrijk

De kiem voor de autonomie van de overzeese rijkdelen werd tijdens de Tweede Wereldoorlog gelegd toen de machtsverhoudingen wereldwijd veranderden en daarmee het kolonialisme ter discussie kwam te staan. De bespreking tussen de wereldleiders Franklin Roosevelt en Winston Churchill op 14 augustus 1941 op Newfoundland over de oorlog en de toekomstige internationale verhoudingen werd een keerpunt in dat debat.

In een gezamenlijke verklaring, *the Atlantic Charter*, spraken de regeringsleiders zich uit voor soevereiniteit voor alle landen en daarmee bedoelde in het bijzonder Roosevelt ook de koloniën.¹ De Nederlandse regering in ballingschap in Londen had geen invloed op de verklaring, maar realiseerde zich ook dat zij er niet aan zou ontkomen de banden met haar koloniën te herzien. Toch duurde het nog een ruim een jaar voordat koningin Wilhelmina in een reeks radiotoespraken de bereidheid toonde om de koloniën na de oorlog autonomie te geven en sprak over gelijkwaardigheid tussen de koninkrijksdelen. Zij verwoordde die boodschap het meest expliciet in haar radiorede van 6 december 1942.²

Na de oorlog werd echter niet meteen werk gemaakt van de hervormingen. De regering had haar handen vol aan de wederopbouw van Nederland en verder eiste de dekolonisatieoorlog met Indonesië haar aandacht op. Ook voor de Amerikaanse regering hadden herstel van rust en stabiliteit in Europa en Azië prioriteit en zij liet het door haar aangezwengelde dekoloniatiedebat voor wat het was.³

Statuut

Het initiatief kwam nu uit Suriname en de Nederlandse Antillen, waar de lokale politieke elite de beloofde verzelfstandiging niet uit het oog was verloren en die de Nederlandse regering tot actie aanspoorde. Er volgde een reeks rondetafelconferenties die leidden tot een interim-regeling van 1950 en uiteindelijk tot het Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden in 1954.

Vanaf 1950 kregen de regeringen van Suriname en de Antillen – het algemeen kiesrecht was al in 1948 ingevoerd – het recht hun binnenlandse aangelegenheden zelfstandig te regelen. Daaronder viel ook de verantwoordelijkheid voor de politie. Andere zaken, zoals defensie en buitenlandse zaken, zouden in koninkrijksverband worden geregeld, dat wil zeggen in onderling overleg tussen Suriname, de Nederlandse Antillen en Nederland.⁴ Een gevolg van die afspraak was dat defensie geen deel uitmaakte van het staatsvormingsproces in Suriname, maar onder Nederlandse ministeriële verantwoordelijkheid bleef.

De afspraken betekenden ook een stringentere scheiding tussen binnenlandse ordehandhaving en de verdediging tegen een externe vijand dan tot dan toe gebruikelijk was. Het verlenen van bijstand aan de politie op verzoek van de Surinaamse autoriteiten bleef desalniettemin een belangrijke taak van de troepenmacht, naast de verdediging tegen een vijand van buitenaf.

Opheffing KNIL

De onafhankelijkheid van Indonesië leidde tot de opheffing van het KNIL, dat tot dan toe ook Suriname van militairen had voorzien. De Koninklijke Landmacht zond vanaf die tijd militairen naar Suriname en verving de beroepsmilitairen door Nederlandse dienstplichtigen die bereid waren een jaar in Suriname te dienen. De tijdelijk uitgezonden (onder)officieren behoorden wel tot het beroepspersoneel van de landmacht.

De TRIS werd in autonoom Suriname in wezen veel ‘Nederlandser’ dan ze in koloniaal Suriname ooit was geweest, toen een behoorlijk

1 Peter Meel, *Tussen autonomie en onafhankelijkheid. Nederlands-Surinaamse betrekkingen 1954-1961* (Leiden, KITLV, 1999) 32; Gert Oostindie en Inge Klinkers, *Knellende Koninkrijksbanden. Het Nederlandse dekolonisatiebeleid 1940-1954* (Amsterdam, Amsterdam University Press, 2001) 77.

2 Gert Oostindie en Inge Klinkers, 2001, 3-37.

3 Fraser, *Ambivalent Anti-Colonialism. The United States and the Genesis of West Indian Independence, 1940-1964* (Westport, Greenwood Press, 1994) 91-96; Peter Meel, 1999, 32; Gert Oostindie en Inge Klinkers, 2001, 77.

4 Peter Meel, 1999, 34.

FOTO: BEELDBANK NIMH

Mariniers op patrouille in Suriname, 1951

deel van beroepsmilitairen in Suriname was geboren en getogen. Maar ook bij de TRIS dienden Surinaamse beroepsmilitairen die eerder bij het KNIL waren ingedeeld; zij hadden na 1950 het recht behouden in Suriname te blijven werken.

Draagvlak

Het creëren van draagvlak in de Surinaamse samenleving en hun kennis van het land waren redenen om Surinamers in dienst te hebben, maar het bewaren van afstand tot diezelfde samenleving was tegelijkertijd een argument om hun aantal beperkt te houden. De carrièreperspectieven van deze militairen, van wie de meesten in Indonesië of in Korea hadden

gediend, bleven mede daarom doorgaans beperkt tot lagere kaderfuncties. Verder is het opvallend dat de troepenmacht na de oorlog groeide van enkele honderden naar zo'n duizend man omwille van machts- en vlagvertoon. De troepenmacht belichaamde het resterende gezag, in een tijd dat Nederlandse burgerambtenaren zich terugtrokken uit de bestuurlijke en publieke domeinen van autonoom Suriname.

Onwenselijke situatie

Eind jaren zestig werden de dilemma's van de Nederlandse militaire aanwezigheid in de overzeese gebieden steeds manifester. De TRIS

was duidelijk aanwezig tijdens de vele patrouilles in het binnenland en in de kustgebieden, tijdens het wachtlopen voor het gouvernementshuis en tijdens parades op nationale feestdagen. De TRIS verleende medische hulp in het binnenland en hielp met het ontsluiten van het binnenland door stukken bos vrij te maken voor landingsbanen. De zichtbaarheid van de TRIS had zowel een beschermende als een afschrikkende werking die onrust moest voorkomen.

Werd dat doel niet bereikt en slaagde de Surinaamse politie er niet in de orde te handhaven, dan konden de autoriteiten een beroep doen op de TRIS om militaire bijstand te verlenen. De opeenvolgende troepencommandanten beseften meer en meer dat dit een onwenselijke situatie zou zijn in autonoom Suriname, waar de bevolking steeds politiek bewuster werd.

Debat

Zoveel werd wel duidelijk toen de Koninklijke Marine op Curaçao op 30 mei 1969 op verzoek van de Antilliaanse regering bijstand had verleend om hevige onlusten – er waren al gewonden en twee doden gevallen – te stoppen. De beslissende rol van de mariniers bij het bedwingen van die onlusten had internationaal de aandacht gevestigd op de voortdurende Nederlandse ‘koloniale’ aanwezigheid in de Cariben, en in Nederland tot debat geleid.⁵

Daarbij moet worden bedacht dat de naoorlogse dekolonisatiegolf zich in Afrika en Azië tegen die tijd al grotendeels had voltrokken, in Nederland een maatschappijkritische en antimilitaristische beweging in opkomst was en de dramatische onafhankelijkheidsoorlog in Indonesië nog vers in het geheugen lag. In het parlement vroeg met name de oppositie zich af of Nederland nog wel in staat was medeverantwoordelijkheid te dragen voor de deugdelijkheid van het bestuur over de overzeese gebieden.

Interne spanningen in Suriname

Ondertussen namen ook in Suriname de interne spanningen flink toe. Sinds eind jaren zestig vonden regelmatig stakingen plaats en werd er in de straten van Paramaribo gedemon-

streerd tegen het beleid van de regering Pengel, waarbij steeds de kans aanwezig was dat de regering een beroep zou doen op de TRIS om militaire bijstand te verlenen. Oud-dienstplichtigen herinneren zich dat zij in het Prins Bernhard Kampement werden geconsigneerd en werden voorbereid op een mogelijk gewapend optreden om de orde in de stad te herstellen. Bovendien dreigde een grensconflict over betwist gebied met Guyana uit te lopen op een gewapend treffen tussen beide landen.

De Nederlandse regering probeerde dit te vermijden door het conflict via diplomatieke wegen op te lossen. Ze gelastte de TRIS op de achtergrond te blijven om escalatie te voorkomen. In Suriname leidde de terughoudende opstelling van de TRIS echter tot kritiek. De aanwezigheid van de troepenmacht werd ter discussie gesteld, omdat ze haar defensieve taak tegen een buitenlandse vijand zou hebben veronachtzaamd. Verandering leek onvermijdelijk. Vanaf de jaren zeventig werd aangestuurd op een sterkere inbreng van Suriname in de eigen defensie, maar wel binnen de marges die het Statuut bood.

Het einde van het Statuut in zicht

Een eerste stap naar een sterkere Surinaamse inbreng in de eigen defensie was de invoering van de dienstplicht voor Surinaamse jongens in 1970. Op de Antillen was dat al in 1963 gebeurd, toen in Suriname de dienst op vrijwillige basis werd ingesteld. Dat laatste bleek geen groot succes. Het aantal vrijwilligers nam al snel af en er bleken overwegend Creoolse jongens belangstelling te hebben voor de militaire dienst, waardoor de troepenmacht geen afspiegeling vormde van de multiculturele Surinaamse samenleving.

⁵ Zie voor een uitgebreid verslag en analyse van de revolutie, Aart G. Broek, *De geschiedenis van de politie op de Nederlands-Caraïbische eilanden, 1838-2010. Geboeid door macht en onmacht* (Amsterdam, Boom, 2011) 176-191; Gert Oostindie (red.) *Curaçao 30 mei 1969, Verhalen over de revolutie* (Amsterdam, Amsterdam University Press); Gert Oostindie, *Dromen en Littekens. Dertig jaar na de revolutie* (Amsterdam, Amsterdam University Press); Anita van Dissel en Petra Groen, *In de West. De Nederlandse krijgsmacht in het Caribisch gebied* (Franeker, Van Wijnen, 2011) 91-96.

Invoeren van de dienstplicht

Mede met het oog op de toekomst vond minister-president P.J.S. de Jong dat een belangrijke reden om de dienstplicht in te voeren. Aangezien politieke partijen volgens etnische lijnen waren ingedeeld, vreesde hij dat de troepenmacht politiek gekleurd zou raken als zich op vrijwillige basis alleen Creoolse jongens meldden.⁶ Toch bleek de dienstplicht

niet de verandering te brengen waarop was gehoopt. Hindoestanen en Javanen werden vanwege de gehanteerde Nederlandse normen vaker afgekeurd dan Creolen – velen haalden niet de vereiste minimumlengte en het minimumgewicht – zodat de troepenmacht nog steeds geen afspiegeling van de samenleving vormde.

Een ander probleem was dat degenen die elders een opleiding volgden, gemakkelijk uitstel of vrijstelling konden krijgen. Het was daardoor moeilijk Surinaamse militairen te vinden voor de kaderopleiding. Er was behoefte aan Surinaamse kaderleden, temeer omdat de Surinaamse beroepsmilitairen ouder werden en geleidelijk aan de dienst zouden verlaten.⁷

⁶ Nationaal Archief (NL-HaNA), Ministerraad, 2.02.05.02, inv. nr. 986, 16 januari 1970 (2h) en 23 januari (2c).

⁷ Ellen Klinkers, *De Troepenmacht in Suriname. De Nederlandse defensie in een veranderende koloniale wereld 1940-1975* (Amsterdam, Boom, 2015) 157-161.

⁸ Ellen Klinkers, 2015, 228-231.

Surinaamse militair tijdens een training op militair oefenterrein, jaren vijftig

FOTO: BEELDBANK NIMH

Maatschappelijke onrust

Ondertussen zwol in de straten van Suriname het protest tegen de regering-Sedney aan als gevolg van de stijgende werkloosheid, scherpe politieke tegenstellingen en de toenemende macht van de vakbonden. De kans dat de Surinaamse autoriteiten een beroep zouden doen op de TRIS om militaire bijstand te verlenen was daarbij wederom aanwezig. Nederland leverde materieel aan de Surinaamse politie in de hoop dat het Korps Gewapende Politie het zonder militaire bijstand afkon. Militaire bijstand werd ternauwernood voorkomen toen de sociale onrust begin 1973 een hoogtepunt bereikte en tegenover aanhoudende demonstraties en vernielingen een steeds harder politieoptreden stond.⁸

Zoektocht naar alternatieven

In die sfeer van toenemende maatschappelijke onrust en politieke tegenstellingen vond in maart 1973 de eerste vergadering plaats van de Koninkrijkscommissie. Die commissie was ingesteld om te onderzoeken of er alternatieven waren voor de bestaande koninkrijksverhoudingen. Veel bereikte de commissie niet, maar ze gaf wel een impuls aan het debat over de verzelfstandiging van de defensie.

De commissie stelde voor paramilitaire organisaties op te richten in Suriname en de Antillen, die harde bijstand konden verlenen in

FOTO: BEELDBANK NIMH

De TRIS verleent medische hulp in het binnenland

tijden van crisis. De organisaties zouden onder verantwoordelijkheid van de Surinaamse en Antilliaanse regeringen komen te staan.

Zulke paramilitaire organisaties waren in feite versterkte politie-eenheden die wel de gewenste militaire inslag hadden, maar geen zuivere militaire organisaties waren. Deze waren tenslotte niet toegestaan binnen de bestaande koninkrijksverhoudingen. Er werden commissies van deskundigen ingesteld om de zaak te onderzoeken.⁹ Voordat de Surinaams-Nederlandse commissie aan vergaderen toekwam, was het plan al door de politieke ontwikkelingen ingehaald.

De vorming van de Surinaamse krijgsmacht

In zowel Nederland als Suriname werd het debat over de onafhankelijkheid aanvankelijk in kringen van de oppositie gevoerd. Dat veranderde toen in mei 1973 het progressieve kabinet-Den Uyl aantrad. Het verklaarde dat Suriname vóór het einde van de regerings-termijn in 1977 onafhankelijk zou zijn. In hetzelfde jaar dat het kabinet-Den Uyl werd

⁹ Ellen Klinkers, 2015, 161-166; Peter Meel, *Man van het moment, Een politieke biografie van Henck Arron* (Amsterdam, Prometheus/Bert Bakker, 2014) 112-121; Gert Oostindie en Inge Klinkers, *Knellende Koninkrijksbanden. Het Nederlandse dekolonisatiebeleid II 1954-1975* (Amsterdam, Amsterdam University Press) 99-102.

geïnstalleerd, won Arron de Surinaamse verkiezingen met de Nationale Partij Combinatie. Arron had nog meer haast dan het Nederlandse kabinet en zei op 15 februari 1974 in zijn regeringsverklaring dat de onafhankelijkheid van Suriname vóór het einde van 1975 zou worden gerealiseerd.

Vanaf dat moment raakte het overleg over de onafhankelijkheid in een stroomversnelling. Al tijdens het eerste regeringsoverleg op 18 mei 1974 lieten premier Arron en zijn minister van Justitie en Politie E. Hoost (Partij van de Nationalistische Republiek, PNR) aan de Nederlandse minister van Defensie H. Vredeling (PvdA) weten dat Suriname na de onafhankelijkheid een eigen leger nodig had en dat een paramilitaire organisatie daarvoor geen geschikte basis vormde. Van Nederlandse zijde rees daartegen weinig bezwaar en de Surinaams-Nederlandse commissie van deskundigen, een jaar eerder belast met de vorming van een paramilitaire organisatie, kreeg daarom een nieuwe opdracht: het ontwerpen van een plan voor de opbouw van een Surinaamse krijgsmacht.¹⁰

Aanbevelingen voor de Surinaamse krijgsmacht

De Surinaamse sectie kwam onder leiding te staan van luitenant-kolonel Y.D.F. Elstak. Ruim een half jaar en twee interim-rapporten later verscheen op 18 december 1974 het *Eindrapport van de Surinaams-Nederlandse Commissie van deskundigen (defensie)* met 22 aanbevelingen voor de op te richten Surinaamse krijgsmacht (SKM). De meest fundamentele aanbevelingen betroffen de taken en organisatievorm van de SKM, die in feite de traditie van de TRIS zou voortzetten. Dat betekende dat ook de SKM een belangrijke taak kreeg in het handhaven van de binnenlandse orde, naast de verdediging tegen een externe vijand.

Het Brokopondostuwmeer met de Afobakadam, die onder meer met medewerking van de 'springploeg' van de TRIS werd gerealiseerd

Door het aantal Surinaamse dienstplichtigen in snel tempo te verhogen van 200 naar 500 man vanaf januari 1975, zou de TRIS worden getransformeerd tot een Surinaamse defensieorganisatie. Bij de onafhankelijkheid kon het Surinaamse deel worden afgesplitst van de vertrekkende TRIS en verdergaan als Surinaamse krijgsmacht. Zoals genoemd was de defensie geen onderdeel geweest van het staatsvormingsproces dat zich sinds 1950 had voltrokken in Suriname en was er dus geen ervaring met de ministeriële aansturing van een krijgsmacht.

In plaats van een nieuw ministerie op te richten, koos men ervoor de krijgsmacht onder

¹⁰ Zie voor een uitvoerige bespreking van defensieonderhandelingen, Ellen Klinkers, 2015, 166-183; Math Verstegen, *Inpakken onder de schijnwerpers. De prijs van het Surinaams leger* (Amsterdam, Van Soeren, 1997); Peter Meel, *Man van het moment, Een politieke biografie van Henck Arron* (Amsterdam, Prometheus/Bert Bakker, 2014) 136-149; Gert Oostindie en Inge Klinkers, *Knellende Koninkrijksbanden. Het Nederlandse dekolonisatiebeleid II 1954-1975* (Amsterdam, Amsterdam University Press) 114-118.

FOTO-BEELDBANK NINIH

Terwijl de regeringen in Den Haag en Paramaribo verder onderhandelden over met name de financiering van de op te richten krijgsmacht, begon Woerlee de transformatie in praktijk te brengen. Verspreid over het jaar 1975 kwamen de goedgekeurde dienstplichtigen in drie lichtingsploegen op. Na een basisopleiding van twee maanden werden zij in tirailleurcompagnieën ingedeeld. Om tijd te winnen werden kandidaten voor de kader- en specialistenfuncties niet in Nederland, maar door de TRIS opgeleid. Verder kwam er een opleiding voor militaire politie, omdat het in Suriname gelegen detachement van de Koninklijke Marechaussee na de onafhankelijkheid vertrok.

Tekort aan Surinaamse officieren

Zoals genoemd was de TRIS overwegend met Nederlandse dienstplichtigen bemand en had zij weliswaar een kern van Surinaamse onderofficieren maar nagenoeg geen Surinaamse officieren in dienst genomen. In snel tempo moest dat kader worden uitgebreid en een Surinaams officierskorps worden opgebouwd. Om het dreigende kadertekort op te vangen werden geschikte korporaals uit eerdere lichteningen uitgenodigd bij te tekenen en de kaderopleiding te volgen of te herkansen.

Ondertussen werden beroepsmilitairen die in Nederland bij de Koninklijke Landmacht dienden, aangemoedigd om naar Suriname terug te keren. Met een aantrekkelijke financiële regeling die het verlies in inkomen nog jarenlang zou opvangen, met betere carrièrekansen in het vooruitzicht dan in het Nederlandse leger en met een flinke dosis idealisme om de jonge staat op te bouwen waagden tientallen militairen de stap.¹¹

De bekendste remigrant werd Desi Bouterse, sportinstructeur bij de Koninklijke Landmacht en lange tijd gelegerd in Seedorf. Hij had verschillende Surinaamse vrienden in het Nederlandse leger overtuigd samen met hem de

te brengen bij het ministerie van Justitie en Politie. Ook die keuze leek het belang van de krijgsmacht voor de binnenlandse ordehandhaving te benadrukken.

De TRIS vormde dus het fundament waarop de Surinaamse krijgsmacht werd gevormd. De aanwezige gebouwen en het materieel zouden door de Koninklijke Landmacht worden overgedragen aan de SKM. Kolonel M.G. Woerlee, die op 1 oktober 1974 het TRIS-commando van kolonel J.M. Lammerée overnam, werd met de overdracht en opleiding belast. Die opdracht moest hij binnen een jaar hebben volbracht.

¹¹ Pepijn Reeser, *Desi Bouterse. Een Surinaamse tragedie* (Amsterdam, Prometheus/Bert Bakker, 2015) 127-138; Elma Verhey en Gerard van Westerloo, *Het legergroene Suriname* (Amsterdam, De weekbladpers, 1983) 33; M.G. Woerlee: 'De taakvervulling van de Troepenmacht in Suriname', in: *Legerkoerier* (1976) (I) 492.

stap te zetten.¹² Pas enkele weken voor de onafhankelijkheid gingen de militairen over van hun wapen- en dienstvakken en werden voor die korte tijd ingedeeld bij de TRIS.

Einde aan de samenwerking

Verder werd met het ministerie van Defensie afgesproken dat Surinaamse militairen nog tot tien jaar na de onafhankelijkheid zouden worden opgeleid aan de Koninklijke Militaire Academie, het Opleidingscentrum Officieren van Speciale Diensten en de Koninklijke Militaire School. In 1977, twee jaar na de onafhankelijkheid, studeerden twintig Surinamers aan deze militaire opleidingsinstituten.¹³ Niet na de militaire coup van 25 februari 1980, maar pas na de Decembermoorden in 1982 werden de contractuele verplichtingen opgeschort en kwam er een einde aan de samenwerking met de Surinaamse krijgsmacht.¹⁴

Geen afspiegeling van de samenleving

De keuring, inlijving en opleiding van de Surinaamse dienstplichtigen voltrok zich in snel tempo zonder noemenswaardige problemen, maar de Surinaamse pelotons binnen de TRIS bleken nog steeds geen afspiegeling te vormen van de samenleving. Vooral oppositieleider J. Lachmon maakte zich daarover zorgen.¹⁵ De Verenigde Hindoestaanse Partij (VHP) was in de aanloop naar de onafhan-

kelijkheid al op een zijspoor gezet, maar nu zag Lachmon ook nog een overwegend Creoolse gewapende macht verrijzen.

De redenen voor de Creolisering waren dezelfde als voorheen: Creolen voldeden vaker aan de gehanteerde fysieke normen dan Hindoestanen en Javanen, die bovendien nog steeds in grote getale vrijstelling of uitstel aanvroegen. Ruim de helft van de dienstplichtigen uit de eerste lichting was Creools, ongeveer een kwart was Hindoestaans.¹⁶ Een aanpassing van de dienstplichtwet gaf geschoolde jongens voorrang bij de selectie, in de hoop meer personeel voor de kaderopleiding te werven. Die aanpassing was evenmin in het voordeel van de vaak ongeschoolde Hindoestanen uit de districten.¹⁷

De harde lijn: strenge discipline

De SKM volgde dan wel in organisatie en doelstelling het voorbeeld van de TRIS, maar de krijgsmacht in wording ontwikkelde een militaire cultuur die totaal verschilde van de Nederlandse. Elstak, inmiddels kolonel en hoofdofficier conversieaangelegenheden TRIS, drong er bij Woerlee op aan de Surinaamse militairen strenge discipline bij te brengen met betrekking tot groetplicht, exercitie en haardracht. Om dat te realiseren zouden voor Surinaamse dienstplichtigen andere normen moeten worden gehanteerd dan de in het Nederlandse leger voorgeschreven gedragslijn.

De Surinaamse regering streefde naar een militaire organisatie die aansloot bij die van omringende landen en die van voormalig Britse koloniën in Midden-Afrika.¹⁸ Uit de woorden van Woerlee kan worden opgemaakt dat het TRIS-kader de opleiding van Surinaamse en Nederlandse militairen inderdaad anders aanpakten. Toen bleek dat in de slaapzalen diefstallen plaatsvonden, zei Woerlee dat die gebeurden “*ondanks een zeer straffe – voor hedendaagse NL begrippen zelfs onwerkelijke – discipline*”.¹⁹ Elstak had al snel de reputatie van een autoritaire commandant, “*ik bepaal, jullie doen*”.²⁰ Die harde lijn werd naderhand een bron van conflict in de Surinaamse krijgsmacht. Vooral voor de bij de Koninklijke Landmacht opgeleide Surinaamse militairen

¹² Pepijn Reeser, *Desi Bouterse. Een Surinaamse tragedie* (Amsterdam, Prometheus/Bert Bakker, 2015) 135.

¹³ ‘De toekomst is aan ons; kader wordt in Nederland opgeleid’, in: *Legerkoerier*, 12 december 1977.

¹⁴ Herman Roozenbeek, ‘Op zoek naar wetenschappelijke erkenning 1960-1993’ in: Petra Groen en Wim Klinkert (red.) *Studeren in uniform. 175 jaar Koninklijke Militaire Academie 1828-2003* (Den Haag, SDU, 2003) 433.

¹⁵ Peter Meel, *Man van het moment, Een politieke biografie van Henck Arron* (Amsterdam, Prometheus/Bert Bakker, 2014) 177.

¹⁶ NL-HaNa, Troepenmacht Suriname, 2.13.63, inv. nr. 1431. Commandorapport TRIS nr. 2. Periode 5 januari – 5 februari 1975. De kaderopleiding werd in maart 1975 gevolgd door veertien Creolen, vijf Hindoestanen en twee Javanen.

¹⁷ NIMH, Suriname 550, inv. nr. 88. Samenstelling opkomst Surinaamse dienstplichtigen naar etnische herkomst

¹⁸ NL-HaNa, troepenmacht in Suriname, 2.13.63, inv. nr. 1431. Commandorapport TRIS nr. 1 periode 1 oktober 1974-5 januari 1975.

¹⁹ NL-HaNa, troepenmacht in Suriname, 2.13.63, inv. nr. 1431. Commandorapport TRIS nr. 2 periode 5 januari- 5 februari 1975.

²⁰ Interview L.J.M. Debie, 6 oktober 2014.

FOTO: BEELDBANK NIMH

Oefening Handhaving Openbare Orde met twee pantservoertuigen op Zanderij

bleek het cultuurverschil niet te overbruggen, gewend als ze waren aan de Nederlandse overlegcultuur.²¹

In de Nederlandse pelotons versoepelde de discipline juist, zoals dat in Nederland al eerder was gebeurd. Sinds het midden van de jaren zestig onderging de Koninklijke Landmacht een proces van ‘vermaatschappelijking’, een weerspiegeling van het progressieve en kritische gedachtegoed dat zich in de samenleving op allerlei terreinen manifesteerde. Opeenvolgende troepencommandanten vonden dat de dienst in Suriname om strakkere regels vroeg dan in Nederland, maar toch veranderde er wel wat: de haren werden langer, zoals dat in de jaren zeventig in de mode was, dienstplichtigen maakten van hun verlofperiode gebruik om door Zuid-Amerika te reizen of genoten van het uitgaansleven in de stad.²²

Het aantal Nederlandse dienstplichtigen nam af om plaats te maken voor Surinaamse pelotons,

maar toch was het belang van de Nederlandse militaire aanwezigheid juist in deze laatste fase vóór de onafhankelijkheid groot. De interne veiligheidstaak ging nog zwaarder wegen dan voorheen, omdat de kans op ongeregelde toestanden toenam naarmate de onafhankelijkheid dichterbij kwam.²³ Vooral in Paramaribo nam de onrust toe en dreigden er voor het eerst etnische spanningen tussen Creolen en Hindoestanen te escaleren.

Uit protest tegen de bilaterale regeringsconferentie over de onafhankelijkheid in mei 1975 werden branden gesticht die vijf historische panden verwoesten. Het was onzeker of de politie in staat zou zijn de onrust te bedwingen, omdat ook in het toch al onderbezette politie-

²¹ Zie ook Pepijn Reeser, *Desi Bouterse. Een Surinaamse tragedie* (Amsterdam, Prometheus/Bert Bakker, 2015) 137.

²² Ellen Klinkers, 2015, 190-196.

²³ Ellen Klinkers, 2015, 196-204.

korps onvrede heerste. Oefeningen Handhaving Openbare Orde werden steeds belangrijker en meerdere keren werden de militairen geconsigneerd toen de onrust steeg.

Migratiestroom naar Nederland

Uiteindelijk bleek het niet nodig te zijn militaire bijstand te verlenen en ook de operationele instructie ‘Operatie Zwarte Tulp’ hoefde niet in werking te worden gesteld. Deze instructie was opgesteld om ongeregelde voorafgaand en tijdens de soevereiniteitsoverdracht het hoofd te bieden en evacuatie van burgers mogelijk te maken. Het gaf Woerlee in een noodsituatie de beschikking over de TRIS, de vlooteenheden van de Koninklijke Marine uit de Nederlandse Antillen en een mobilisabele compagnie van de Koninklijke Landmacht, een detachement Koninklijke Marechaussee en de GPO-compagnie van het Korps Mariniers uit Nederland.²⁴

Toen de knopen waren doorgelukt en de beslissing onomkeerbaar was, keerde de rust terug, al hield de migratiestroom naar Nederland aan. Alleen al in 1975 kozen 36.000 mensen ervoor hun geboorteland te verlaten om in Nederland een bestaan op te bouwen.²⁵

Soevereiniteitsoverdracht

In die maanden waarin de SKM werd gevormd, onderhandelden de regeringsleiders verder over de afwikkeling van de soevereiniteitsoverdracht, waarbij de financiering van de op te richten Surinaamse krijgsmacht een van de hete hangijzers was. Vooral minister Pronk verzette zich tegen financiering van de krijgsmacht uit ontwikkelingsgeld. Uiteindelijk werd in het totale hulpbedrag van ruim drie miljard

gulden wel rekening gehouden met defensiekosten, maar werden geen specifieke bedragen voor dat doel benoemd. Daarmee werd tegemoetgekomen aan de uitgaven voor defensie, maar voorkomen dat Nederland verantwoordelijkheid droeg voor het functioneren van de krijgsmacht na de onafhankelijkheid. Het ministerie van Defensie zette een bedrag opzij voor het op orde brengen van de militaire infrastructuur.²⁶

Instelling militaire missie

Een van de adviezen van de defensiecommissie was de instelling van een militaire missie die de Surinaamse krijgsmacht na de onafhankelijkheid zou helpen bij haar verdere ontwikkeling. Vanaf de publicatie van het eindrapport van de defensiecommissie was er in Nederland discussie over de omvang, status, taken en inbedding van de militaire missie die er op verzoek van de Surinaamse sectie kwam om de SKM na de onafhankelijkheid te ondersteunen. In januari 1975 ging minister Vredeling nog uit van een missie van 25 deskundigen die technische hulp zouden bieden.²⁷ In de maanden die daarop volgden werd deze missie zowel in omvang als in taakstelling steeds verder ingekrompen. Er kon geen sprake van zijn dat de militaire missie tijdelijk het tekort aan officieren in de SKM zou opvangen, zoals in het eindrapport van de defensiecommissie was gesuggereerd, stelde Den Uyl tijdens een vergadering op 16 januari.

Na maanden van vergaderen werd uiteindelijk in de ministerraad van 15 juni 1975 beslist dat de missie onder verantwoordelijkheid van het ministerie van Buitenlandse Zaken zou komen. Anders dan militair attachés, zo luidde het argument, diende de militaire missie geen Nederlands defensiebelang. De missie kwam er op verzoek van Suriname en had als doel technische bijstand te geven bij de opbouw van het defensieapparaat. Eerder was al beslist dat de missie niet mocht deelnemen aan militaire acties of aan de voorbereiding daarvan. De suggestie dat het Nederlandse ministerie van Defensie bemoeienis had met het Surinaamse beleid na de onafhankelijkheid moest worden vermeden.

²⁴ NL-HaNa, Troepenmacht in Suriname, 2.13.63, inv. nr. 1431, Operatie Zwarte Tulp, geheim, 21 juli 1975; inv. nr. 1430, Commandant troepenmacht in Suriname, M.G. Woerlee, inlichtingsamenleving, augustus 1975; M.G. Woerlee en F. Roodenburg, 'De taakvervulling van de troepenmacht in Suriname in de laatste periode voor de onafhankelijkheid', *Militaire Spectator* (1976) 482-483 en 485-486.

²⁵ Rosemarijn Hoeft, *Suriname in the Long Twentieth Century. Domination, Contestation, Globalization* (New York, Palgrave Macmillan, 2014) 107-108.

²⁶ Ellen Klinkers, 2015, 174-183.

²⁷ NL-HaNa, Ministerraad, MICOS, 2.02.05.02, inv. nr. 1875, 9 januari 1975 (3).

Omdat Pronk niet wilde dat de missie met ontwikkelingsgeld zou worden betaald, besliste minister-president Den Uyl dat de missie ten laste van de begroting van Buitenlandse Zaken zou komen. Tenslotte werden vaker deskundigen aan Nederlandse ambassades verbonden. Besloot de ministerraad in juni nog tot een missie van vijftien personen, in september kromp Vredeling deze verder in tot een groep van zeven man; drie officieren, twee onderofficieren en twee lokale krachten. Onzekerheid over de militaire en politieke verhoudingen in Suriname na de onafhankelijkheid hadden Vredeling tot dat besluit gebracht.

Benoemingen

Vredeling benoemde kolonel H. Valk tot hoofd van de missie. Valk was een ervaren operationele officier, een gebrevetteerd hoofdofficier van het wapen der infanterie en had bovendien eerder in Suriname gediend. Vredeling negeerde daarmee echter wel de voordrachten van de Surinaamse autoriteiten, die graag luitenant-kolonel G.J. Maarseveen of luitenant-kolonel R. de Jong als hoofd van de missie hadden gezien. Naar de precieze redenen voor de benoeming en het negeren van de Surinaamse voordrachten was, kunnen we alleen maar gissen.²⁸

Elstak en Valk bleken niet te kunnen samenwerken en de missie zou uiteindelijk weinig betekenen voor de opbouw van de Surinaamse krijgsmacht. Over de rol van Valk bij de militaire coup van 25 februari 1980 is sindsdien veel gesproken en gespeculeerd. De mogelijke betrokkenheid van Valk bij de militaire coup is onderwerp geweest van overheidsrapporten en tal van publicaties die tot op heden zijn verschenen. Uit die publicaties wordt duidelijk dat kolonel Valk de coup moreel steunde, maar wat zijn rol in de coup daadwerkelijk inhield is nooit vast komen te staan.²⁹

Tot besluit

Geconcludeerd kan worden dat de ogenschijnlijke soepelheid waarmee de Surinaamse krijgsmacht werd gerealiseerd een aantal tekortkomingen in de organisatie verhulde die zich al snel na de onafhankelijkheid manifesteerde. Zo had defensie geen deel uitgemaakt

van het naoorlogse staatsvormingsproces in Suriname, omdat het Statuut had bepaald dat de defensie van het Koninkrijk onder Nederlandse ministeriële verantwoordelijkheid bleef. Het onderbrengen van de Surinaamse krijgsmacht bij het ministerie van Justitie en Politie versterkte de nadruk op de binnenlandse ordehandhaving, die mede het gevolg was van de voortzetting van een koloniale traditie.

Het ontbreken van een Surinaams officierskorps was het resultaat van het beleid dat van oudsher het aantal Surinaamse militairen en hun carrièreperspectieven beperkt hield. In de jaren na de onafhankelijkheid bleken de doelstellingen niet helder en moeilijk uitvoerbaar. Minister-president Arron sprak zijn voorkeur uit voor een 'ontwikkelingsleger' dat hielp bij de opbouw van het land, maar het ontbrak aan de ervaring, visie en mogelijkheden om dat te realiseren.

Elstak bleek niet de man om het commando te voeren over de wankele organisatie. Straffe discipline compenseerde niet het verlies aan vertrouwen en loyaliteit, maar wakkerde de onrust onder de ontevreden en zelfbewuste militairen verder aan. Geïnspireerd door de politieke sfeer in Zuid-Amerika en aangemoedigd door de ontevredenheid in het land, zocht een groep van zestien onderofficieren uiteindelijk naar militaire middelen om de problemen op te lossen. Op 25 februari 1980 grepen zij de macht en leidden het land naar een jarenlange militaire dictatuur. ■

²⁸ NL-HaNA, Ministerraad, MICOS, 2.02.05.02, inv. nr. 1879, 16 januari 1975 (3e), 6 maart 1975 (6) en 18 september 1975 (2a); Ministerraad, 2.02.05.02, inv. nr. 1595, 13 juni 1975 (13); Troepenmacht Suriname, 2.13.63, inv. nr. 1431, Commandorapport nr. 4 periode 5 maart-5 april 1975; NIMH, Suriname 550, inv. nr. 88, Eindrapport van de Surinaams-Nederlandse commissie van deskundigen (Defensie), 13; Ellen Klinkers, 2015, 181-183; F.A.C. Kluiters, *De Nederlandse inlichtingen- en veiligheidsdiensten. Supplement crypto en trafficanalyse sectie 2 TRIS* (Den Haag, SDU, 1995) 182-183; Elma Verhey en Gerard van Westerloo, *Het legergroene Suriname* (Amsterdam, De weekbladpers, 1983).

²⁹ In februari 1984 verscheen het rapport 'Onderzoek naar de rol van de Nederlandse Militaire Missie in Suriname voor, tijdens en na de staatsgreep van 25 februari 1980, alsmede naar de behandeling van daarover bij het Ministerie van Defensie binnengekomen ambtelijke gegevens.' In februari 1985 volgde een aanvullend rapport van de Commissie van Onderzoek Militaire Missie Suriname, 'Onderzoek naar de mogelijke betrokkenheid van het hoofd van de leden van de Nederlandse Militaire Missie bij de staatsgreep in Suriname op 25 februari 1980.' Van Westerloo en Verhey die een serie artikelen publiceerden die later werden gebundeld in de publicatie 'Het legergroene Suriname' (Amsterdam 1983).

Een behoefte aan debat

De beginjaren van de Vereeniging ter Beoefening van de Krijgswetenschap

150 jaar geleden, op 6 oktober 1865, kwamen circa honderd personen samen in het gebouw van de vrijmetselaars aan de Fluwelen Burgwal in Den Haag om de oprichtingsvergadering van de Vereeniging ter Beoefening van de Krijgswetenschap (VBK) bij te wonen. Zestien officieren hadden in het voorjaar al een eerste reglement voor de nieuwe vereniging op papier gezet. Zij beseften dat zij daarmee hun nek uitstaken, omdat de legerleiding en ook de minister van Oorlog fel tegen dit initiatief gekant waren. De autoriteiten wilden niets weten van een publiek debat over militaire zaken. Dit jubileumjaar biedt een mooie gelegenheid om terug te blikken op de roerige beginjaren van de VBK, die aanvankelijk enigszins als een rebellenclub te boek stond. Aan de totstandkoming van deze vereniging lag de overtuiging ten grondslag dat de vloot en het leger uit hun isolement moesten treden en een hechte verbinding met de natie moesten aangaan. Zonder een nauwe betrokkenheid van de burgermaatschappij bij de krijgsmacht zou het niet mogelijk zijn een sterke defensie op te bouwen. Een gedachte die anderhalve eeuw later nog altijd actueel is.

*Prof. dr. B. Schoenmaker**

Het initiatief tot oprichting van de VBK kwam van een gezelschap officieren die van mening waren dat het krijgsweten dringend aan vernieuwing toe was. Dit artikel gaat eerst in op de ideeën en wensen van deze kritische militairen. Daarna is er aandacht voor de oplopende politiek-militaire spanningen in Europa in de jaren zestig van de negentiende eeuw. Die zorgden ervoor dat de roep om militaire hervormingen, ook in Nederland, alsmear luider ging klinken. Vervolgens komt het ontstaan van de vereniging aan bod. Wat waren precies haar doelstellingen en wat maakte zij daarvan waar? Hoe reageerden de autoriteiten op deze vereniging, die het van

groot belang vond dat er in het publieke domein openlijk over militaire vraagstukken zou worden gediscussieerd? Dit artikel behandelt slechts de eerste 25 jaar uit het bestaan van de VBK, een periode waarin zij haar bestaansrecht bewees en enigszins onbedoeld het karakter kreeg van een militaire studie-vereniging. De oorspronkelijke ambitie om vooral ook burgers bij het krijgsweten te betrekken kwam niet goed uit de verf. Het artikel sluit af met de vaststelling dat de geschiedenis van de VBK, die in 1965 het predicaat 'Koninklijk' kreeg, een volwaardige monografie zou verdienen. Een monografie die dan de gehele 150 jaar zou moeten beslaan.

De liberaal-militaire kritiek

Majoor P.G. Booms was een vooruitstrevend maar ook een voorzichtig man. Hij maakte deel

* Ben Schoenmaker is hoofd van de afdeling Operationele Dienstverlening van het Nederlands Instituut voor Militaire Historie en bijzonder hoogleraar militaire geschiedenis aan de Universiteit Leiden.

De vooruitstrevende majoor P.G. Booms maakte deel uit van een groep liberaal-militaire critici die defensie tot een echt publieke zaak wilden maken

uit van een kleine groep officieren die in de jaren veertig van de negentiende eeuw het liberalisme hadden omhelsd. Zij waren van mening dat de staatkundige veranderingen die uit de grondwetsherziening van 1848 voortvloeiden, ook op het terrein van de ministers van Marine en Oorlog van toepassing moesten worden verklaard. Nederland zou alleen een voldoende krachtige krijgsmacht kunnen opbouwen, betoogden zij, als er een hechte band tussen de natie en die krijgsmacht zou worden gesmeed. Dat hield in dat het gezag over de vloot en het leger niet langer exclusief bij de koning en een door hem geselecteerd gezelschap van vlag- en opperofficieren mocht berusten. De Tweede Kamer – en daarmee de kiesgerechtigde burger – moest zeggenschap en controle krijgen over het vraagstuk van de landsverdediging en andere militaire zaken. Defensie moest een zaak van nationaal belang worden.¹

Deze gideonsbende van liberale officieren bracht haar boodschap vooral naar buiten via het door hen in 1846 opgerichte maandblad

De Nieuwe Spectator. Krijgs- en geschiedkundig tijdschrift voor het Nederlandsche leger. Booms leverde nu en dan een bijdrage aan dit periodiek. In tegenstelling tot een aantal publicitaire waaghalzen deed hij dat zonder naamsvermelding, omdat hij zijn loopbaan niet in gevaar wilde brengen. Hoewel officieren sinds 1851 een goede wettelijke ontslagbescherming genoten – een van de minder bekende vruchten van de grondwetsherziening – beseftte Booms dat de legerleiding nog altijd over genoeg middelen beschikte om kritische militairen het leven zuur te maken.² De toenmalige chef van de Generale Staf, Charles baron Nepveu, die een hartgrondige hekel aan liberalen had, was niet te beroerd die middelen ook daadwerkelijk in te zetten. Hem was er dan ook veel aan gelegen dat vloot en leger koninklijke instellingen zouden blijven, zoveel mogelijk gevrijwaard van parlementaire inmenging. Het kon toch niet zo zijn dat burgers zich met zijn krijgsmacht gingen bemoeien.³

Omdat Booms zich wijselijk op de achtergrond hield, werd niet hij maar vooral kapitein W.J. Knoop het boegbeeld van de liberaal-militaire oppositie. Knoop, die jarenlang leiding gaf aan *De Nieuwe Spectator*, publiceerde wel geregeld onder zijn eigen naam, onder meer in het gerenommeerde tijdschrift *De Gids*. Later, vanaf het eind van de jaren vijftig, moest hij die koppositie delen met luitenant J.K.H. de Roo van Alderwerelt, die zich ontpopte als een vlijmscherp criticus van het militaire beleid. Als zelfverkozen leider van een nieuwe generatie officieren hekelde De Roo het gebrek aan daadkracht van de in zijn ogen te oude en volstrekt talentloze legerleiding. Anonimiteit

- 1 Voor de ideeën van deze liberale officieren zie: Ben Schoenmaker, *Burgerzin en soldatengeest. De relatie tussen volk, leger en vloot 1832-1914* (Amsterdam, Uitgeverij Boom, 2009) 33-44.
- 2 In artikel 58 van de grondwet van 1848 stond te lezen dat de officieren bevorderd, ontslagen en op pensioen gesteld zouden worden, 'volgens de regels door de wet te bepalen'. Deze bepaling werd nader uitgewerkt in de 'Wet van den 28sten Augustus 1851, tot regeling van de bevordering, het ontslag en het op pensioen stellen der Militaire Officieren bij de Landmagt', *Staatsblad* (1851) nr. 128.
- 3 Voor Nepveu zie: R.H.E. Gooren, 'C. Nepveu (1791-1871)' in: G. Teitler en W. Klinkert (red.), *Kopstukken uit de krijgsmacht. Nederlandse vlag- en opperofficieren 1815-1955* (Amsterdam, De Bataafsche Leeuw, 1997) 213-232.

was aan hem doorgaans niet besteed.⁴ Een reactie bleef dan ook niet uit. In 1864 werd De Roo, die in Den Haag bij het Regiment Grenadiers en Jagers diende, plotseling weggepromoveerd naar het garnizoen van Delfzijl. Vanuit die uithoek van het land zou hij, zo was de verwachting, minder schade kunnen aanrichten. Die hoop bleek ijdel, want binnen twee jaar keerde De Roo, verkozen door het kiesdistrict Leeuwarden, als onafhankelijk lid van de Tweede Kamer triomfantelijk terug naar de Residentie. Hij zou er zijn horzelfunctie voortzetten.⁵

Ook Booms was toen al enige tijd actief in Den Haag, zij het achter de schermen. In 1863 werd hij als hoofdofficier toegevoegd geplaatst bij de staf van de inspecteur der Infanterie. In deze functie werd hij dagelijks geconfronteerd met de logheid en behoudzucht van de militaire bureaucratie. Voorstellen die hij en zijn collega's inschoten bleven steevast in de lijn steken en bereikten vrijwel nooit de minister. De ambtelijke molens vermorzelden elk goed idee en elk initiatief.⁶ Booms en zijn geestverwanten stelden vast dat het leger zo ondoelmatig was georganiseerd dat het voeren van een rationeel beleid eigenlijk onmogelijk was. De vier wapens – artillerie, cavalerie, genie en infanterie – waren er louter op uit hun eigen deelbelangen te bevorderen. Niemand leek zich te bekommeren om de vraag hoe het land het best kon worden verdedigd. De liberaal-militaire critici richtten hun pijlen vooral op het machtige bolwerk van de genie, die er naar hun mening alles aan deed een veel te groot, veel te duur en volledig gedateerd vestingstelsel in stand te houden. Alsof verdedigingswerken een doel op zich waren.⁷

De naar Delfzijl weggepromoveerde J.K.H. de Roo van Alderwerelt keerde als onafhankelijk lid van de Tweede Kamer triomfantelijk terug naar Den Haag om daar het militaire beleid verder op de korrel te nemen

De strijd verhardt

De hervormingsgezinde officieren hadden lange tijd het gevoel dat zij roependen in de woestijn waren. Hoe hard zij ook klopten, binnen de militaire organisatie bleven de deuren gesloten. Hun boodschap dat vloot en leger grondig op de schop moesten – en dat daarbij veel doelmatigheidswinst te boeken was – sloeg aanvankelijk ook in de burgersamenleving niet erg aan. Liberale politici, onder wie hun leidsman J.R. Thorbecke, maakten zich er niet al te druk over dat de marine- en legerleiding hun eigen militaire boontjes dopten. Zolang de uitgaven voor de krijgsmacht maar binnen de perken bleven, maakte het de liberalen niet veel uit hoe dat geld werd besteed. Daar kwam bij dat zij zich als burgers sowieso niet thuis voelden in die vreemde, gesloten militaire wereld. In de jaren vijftig konden de liberalen zich deze afstandelijke houding ten aanzien van vloot en leger vrij gemakkelijk veroorloven, omdat het vraagstuk van de landsverdediging geen hoge prioriteit had. De situatie in Europa was tamelijk vreedzaam. De grote mogendheden leken allemaal baat te hebben bij het behoud van het bestaande machtsevenwicht. De paar oorlogen die werden gevoerd, raakten Nederland niet.⁸

4 Een van zijn vele kritische publicaties was bijvoorbeeld: J.K.H. de Roo van Alderwerelt, *De vestingoorlog en de vestingbouw in hunne ontwikkeling beschouwd* (Den Haag, M.J. Visser, 1862). Een scherp, anoniem artikel van zijn hand verscheen in *De Militaire Spectator*: 'De schadelijke vestingen', *De Militaire Spectator* 53-8 (1863) 532-559

5 Schoenmaker, *Burgerzin*, 91.

6 Collectie NIMH, P.G. Booms, 'Herinneringen uit mijn levensgeschiedenis in de lijst van hun tijd, 1822-1884' (niet uitgegeven manuscript) 331-332.

7 Een gedegen studie waarin de strijd om vernieuwing van het verdedigingsstelsel uitputtend wordt behandeld is: Willem Bevaart, *De Nederlandse defensie (1839-1874)* (Den Haag, Sectie Militaire Geschiedenis, 1993).

8 Schoenmaker, *Burgerzin*, 57-67.

Tegen het einde van dit decennium brak Napoleon III als eerste met deze status-quo-politiek. Hij verruilde haar voor een ‘moderner’ beleid waarin hij steun ging geven aan bewegingen die voor vrijheid en nationale eenheid streden. Daarbij richtte hij zich vooral op het staatkundig nog zeer verdeelde Italië. Dit idealistische motief combineerde hij zonder scrupules met een streven naar gebiedsuitbreiding van zijn eigen Franse keizerrijk. Daarnaast hing ook de groeiende rivaliteit tussen Oostenrijk en Pruisen als een donkere wolk boven het continent, met als inzet de vraag welk van deze staten een leidende rol voor zich zou opeisen in het onvermijdelijk lijkende proces van de staatkundige eenwording van Duitsland. Terwijl deze krachtmeting al in de lucht hing, werkten Oostenrijk en Pruisen in 1864 nog wel schijnbaar eendrachtig samen om in een korte oorlog het ‘arme’ Denemarken Sleeswijk-Holstein afhandig te maken. Dit conflict maakte in Nederland grote indruk, te meer daar Groot-Brittannië ondanks een belofte van steun Denemarken in de kou had laten staan. De les leek duidelijk: het Concert van Europa, dat de kleine staten sinds 1815 bescherming had geboden, was uitgespeeld. Alle landen, groot en klein, waren voortaan vooral op zichzelf en hun eigen militaire kracht aangewezen.

De oorlog van 1864 zette veel pennen in beweging. De schrik zat er goed in. ‘Wat heden met Denemarken gebeurt, kan morgen het lot zijn van Nederland!’, schreef *De Militaire Spectator*.⁹ Dit tijdschrift, dat doorgaans een stuk gezagsgetrouwer was dan zijn rebelse concurrent *De Nieuwe Spectator*, was er inmiddels ook van overtuigd geraakt dat ingrijpende hervormingen dringend gewenst waren.¹⁰ De meest spraakmakende reactie op het Deense drama was afkomstig van een officier wiens identiteit onbekend is gebleven. Onder het pseudoniem Een Landskind gaf hij een brochure uit, getiteld *Die zich aan een ander spiegelt, hij spiegelt zich zacht*. De strekking ervan was dat de Deense legerleiding de nederlaag aan zichzelf te wijten had. Haar grootste fout was dat zij een te groot deel van het grondgebied had willen verdedigen. Daarbij had zij te zeer op de vestingwerken vertrouwd en de

levende strijdkrachten, het eigenlijke leger, schromelijk verwaarloosd. Deze analyse leek sterk op de kritiek van met name *De Nieuwe Spectator* op het Nederlandse krijgsbestuur. Een Landskind maakte ook zelf de vergelijking met de toestand in eigen land. Ook bij ons, schreef hij, werd nodeloos ‘veel geld ver-aardewerkt, vermetseld en vertimmerd’.¹¹

De verslechtering van het politieke klimaat in Europa zette de controverse tussen de legertop en de kritische officieren op scherp. Het militaire establishment gaf voorlopig geen krimp. Wanneer het onder druk van de toenemende dreiging tot een verhoging van de begrotingen van Marine en Oorlog zou komen, zou dat natuurlijk welkom zijn, maar dat mocht volgens Nepveu niet leiden tot meer bemoeienis van de Tweede Kamer met militaire zaken. De aartsconservatieve kolonel J.W. Blanken, die minister van Oorlog was in het tweede kabinet van Thorbecke (1862-1866), dacht er precies zo over. Hun grote voorbeeld

9 ‘Nederland en Denemarken’, *De Militaire Spectator* 53-9 (1864) 177-184.

10 Voor deze fase uit de geschiedenis van *De Militaire Spectator* zie: Ben Schoenmaker en Floribert Baudet, *Officieren aan het woord. De geschiedenis van de Militaire Spectator 1832-2007* (Amsterdam, Uitgeverij Boom, 2007) 57-63.

11 Een Landskind, *Die zich aan een ander spiegelt, hij spiegelt zich zacht* (Arnhem, D.A. Thieme, 1864) 16.

Het gezamenlijke optreden van Pruisen en Oostenrijk tegen Denemarken in 1864 zorgde ook bij Nederlandse militairen tot ontzetting en zette de controverse tussen de legertop en kritische officieren op scherp

SCHILDERIJ WILHELM CAMPHAUSEN

was de Pruisische minister-president Otto von Bismarck, die in een harde machtsstrijd met het parlement verwickeld was. Dit zogeheten *Verfassungskonflikt* ging om de vraag bij wie het gezag over het leger diende te liggen: bij de koning of de volksvertegenwoordiging? Hoewel Blanken te stevig in een liberaal kabinet was ingekapseld om het gevecht op zo'n principiële wijze te gaan voeren, legde hij bij zijn aantreden wel onmiddellijk het mes op tafel. In een circulaire aan alle legerchefs gaf hij aan dat hij kritische uitlatingen van officieren in de pers niet langer ongestraft zou laten. Dat 'schimpen en schelden' ondermijnde immers de krijgstucht. Dit 'schrijfverbod', dat flagrant in strijd was met de grondwet, sorteerde overigens weinig effect, maar het droeg wel bij aan een verdere verzieking van de sfeer.¹²

Booms heeft een idee

Onder deze grimmige omstandigheden kwam Booms op een idee. Hij ontleende dit aan de liberale overtuiging, geworteld in het Verlichtingsdenken, dat het algemeen belang het meest gediend was met openbaarheid. Wanneer een gemeenschap van actieve burgers in alle vrijheid van gedachten zou kunnen wisselen, met alle relevante informatie op tafel, dan zou zij vanzelf tot de beste besluiten komen. Het negentiende-eeuwse spreekwoord 'Uit de wrijving der meningen ontspringt de waarheid' bracht deze hoopvolle gedachte kernachtig onder woorden. Eigenbelang en particularisme konden alleen gediijen, zo heette het, in een sfeer van geheimhouding. Om het krijgswezen daarvan te verlossen, moest het aan de heilzame werking van het publieke debat worden onderworpen. Juist daarom hadden de liberale officieren zulke hoge verwachtingen van het parlement. Dat was immers bij uitstek de plek waar die rationele afweging van beleids-

keuzes kon plaatsvinden. Maar volgens Booms was er meer nodig om defensie tot een echt publieke zaak te maken. Zoveel mogelijk burgers moesten, op basis van een gedegen kennis van het krijgswezen, over militaire zaken gaan meepraten en meedenken.

Het instrument waaraan Booms dacht stond bekend onder de naam *debating society*. In tal van steden waren verenigingen opgericht waarvan de leden, allen behorend tot de gegoede burgerij, over zaken van algemeen belang discussieerden. Bij deze van oorsprong Britse exponent van de liberale politieke cultuur was de vorm even belangrijk als de inhoud. De deelnemers behoorden beschaafd te debatteren, de juiste parlementaire toon te treffen en deskundige voorlichting te geven. Spelen op emoties was taboe.¹³ Wat Booms voor ogen stond was een vereniging, geschoeid op de leest van de *debating society*, waarin burgers en officieren van marine, schutterij en leger met elkaar over krijgskundige vraagstukken zouden praten. Het ging om een uniek civiel-militair initiatief. Op buitenlandse voorbeelden kon Booms nauwelijks terugvallen. *De Militaire Spectator* had in 1858 weliswaar kort melding gemaakt van de oprichting van een krijgswetenschappelijk genootschap in Stockholm dat ook voor niet-militairen zou openstaan, maar van dat experiment was sindsdien niets meer vernomen.¹⁴

Naar eigen zeggen kreeg Booms van zijn chef het dringende advies niet zelf het voortouw te nemen, omdat minister Blanken ongetwijfeld met afschuw op dit idee van '2de Kamer spelen' zou reageren.¹⁵ Hij vond toen een luitenant bereid om onder het Haags garnizoen voorzichtig medestanders te gaan zoeken voor het idee van een krijgskundige vereniging. Deze verkenning leverde voldoende resultaat op. Op 6 mei 1865 richtten één oud-officier en vijftien officieren, onder wie Booms, de Vereeniging ter Beoefening van de Krijgswetenschap (VBK) op. Majoor F.A.T. Delprat werd tot voorzitter gekozen. Omdat twee van de oprichters tot de marine behoorden, leek het liberaal-militaire ideaal van een krijgsmachtbrede aanpak kans van slagen te hebben. Het reglement ver-

12 Schoenmaker, *Burgerzin*, 89-91.

13 Voor het ontstaan en de ontwikkeling van deze *debating societies* in Nederland en de debatcultuur in het algemeen zie: Jaap van Rijn, *De eeuw van het debat. De ontwikkeling van het publieke debat in Nederland en Engeland 1800-1920* (Amsterdam, Wereldbibliotheek, 2010).

14 'Verscheidenheden', *De Militaire Spectator* 53-3 (1858) 476-477.

15 Booms, 'Herinneringen', 332-335.

woordde de doelstelling van de VBK als volgt: 'Onderlinge oefening in de Krijgswetenschap en meer bepaald, algemeene verspreiding van heldere begrippen omtrent krijgswetenschappen.' Officieren, oud-officieren en niet-militairen ouder dan twintig jaar kwamen voor lidmaatschap in aanmerking. Een systeem van ballotage en de hoogte van de contributie zouden ervoor zorgen dat alleen heren van stand toetraden. De VBK zou van oktober tot april eens per maand bijeenkomen; per zitting hield één lid of gastspreker een voordracht, waarna een debat moest volgen.¹⁶

Tijdens de eerste vergadering, op 6 oktober, typeerde Delprat de VBK als een plaats waar burger en militair elkaar konden ontmoeten en van elkaar leren. Zij dienden het idee te belichamen dat 'het leger van het kleine Nederland, om waarlijk krachtig te zijn, kracht, steun en wortel moet vinden in de sympathie en belangstelling der natie. Staatsburgers, zee- en landmagt zullen elkander hier de hand reiken, intellectuele hulp verlenen'. Delprat ging ook in op artikel 2 van het reglement, dat stelde dat kritiek op regeringsdaden op zich toegestaan was, maar 'steeds met betamelijkeheid en waardering van hooger standpunt' diende te worden gebracht. Er mocht vrijmoedig worden gesproken, maar hevigheid en hartstocht waren uit den boze. Met de schrijfcirculaire van Blanken nog vers in het geheugen was die aanmaning tot voorzichtigheid begrijpelijk, te meer daar de verwachting was dat vooral kritische officieren de VBK als een podium zouden gaan gebruiken.¹⁷

De VBK kreeg in de pers een positief onthaal. Onder de kop 'Eene goede zaak aangeprezen' heette ook *De Militaire Spectator* de nieuwe vereniging van harte welkom. Er was nu een middel geboren, schreef het blad, 'waardoor bij niet-militairen de zoozeer gewenschte bekendheid met krijgswetenschappen wordt in de hand gewerkt'.¹⁸ Bij Blanken en de legertop viel de VBK, zoals te verwachten was, niet in goede aarde. Zij beschouwden haar als een 'comité van oproer en verzet'.¹⁹ Verontwaardigd wezen zij een uitnodiging om lid te worden van de hand. Omdat de grondwet een frontale aanval

De VBK, die bijeenkwam in een pand aan de Fluwelens Burgwal, was in de beginjaren bij uitstek een Haagse club. De foto dateert van na de verbouwing van 1910

op de vereniging niet toestond, konden zij de actieve VBK-leden alleen zijdelings met plaagstoten treffen. Zo werd Booms, nadat hij in een lezing over de Deense oorlog op zwakke plekken in het Nederlandse krijgswetenschap had gewezen, van de lijst van gegadigden voor een

16 Voor de namen en functies van de zestien oprichters en voor het reglement van de VBK, zie: J. de Waal, 'Terugblik op de eerste 50 jaren der Vereniging', *Orgaan van de VBK* (1915-1916) 5, 60-65.

17 *Verslag VBK* (6 oktober 1865) 9-10.

18 'Eene goede zaak aangeprezen', *De Militaire Spectator* S3-10 (1865) 387.

19 J.J. de Wolf, *Mars in Cathedra. Uitgegeven ter gelegenheid van het Honderdjarig Bestaan van de Vereniging ter Beoefening van de Krijgswetenschap* (Den Haag, Sijthoff, 1965) 4.

koninklijke onderscheiding geschrapt.²⁰ Ook hij betaalde uiteindelijk dus een geringe prijs voor zijn kritische geest. Uit vrees voor onaangename verrassingen van de kant van de minister of de koning gaf Delprat zijn voorzitterschap binnen een jaar alweer op. Een oud-officier nam het roer van hem over.²¹

Een veelbelovend begin

Ondanks de tegenwerking van hogerhand ging de VBK voortvarend van start. Na afloop van het eerste seizoen, in april 1866, telde het leden-

dikwijls van de partij. Hun opvallende aanwezigheid versterkte het beeld van de VBK als een vooruitstrevend, ietwat rebels genootschap.²²

De snelle groei van de vereniging en de indrukwekkend hoge opkomst bij de vergaderingen waren grotendeels aan Pruisen te danken. De verrassende overwinningen die dat land in 1866 op Oostenrijk en in 1870 op Frankrijk boekte, zorgden ervoor dat de belangstelling voor de landsverdediging in Nederland sterk toenam. De Duitse eenwording, culminerend in de stichting van een nieuw Duits Keizerrijk, leidde ertoe dat Nederland pal naast een zeer machtige staat kwam te liggen. De veiligheids-politieke situatie was in korte tijd drastisch veranderd. In januari 1871 trad het derde kabinet Thorbecke aan onder de leus 'het geweer op de schouder', om aan te geven dat de versterking van de defensie nu de hoogste prioriteit had. De verjongde legerleiding – Nepveu was in 1867 op 76-jarige leeftijd eindelijk met pensioen gestuurd – stelde zich nu minder introvert op, in de overtuiging dat de zo noodzakelijk geachte versterking van de defensie niet was te verwezenlijken zonder actieve medewerking van de burgerij. Onder deze omstandigheden bleek het mogelijk een deel van de liberaal-militaire agenda te verwezenlijken.

Het belangrijkste resultaat was de Vestingwet van 1874, die een grondige sanering van de dode weermiddelen inluidde. Nederland koos hiermee voor het concept van de geconcentreerde verdediging. Alleen de Vesting Holland – een term die een aantal jaren later ingang zou vinden – zou nog hardnekkig worden verdedigd. In de rest van het land kon het merendeel van de vestingen worden gesloopt. De beraadslagingen in de VBK hadden er zonder twijfel toe bijgedragen de geesten rijp te maken voor deze duidelijke beleidskeuze. Het is niet mogelijk de invloed van deze vereniging exact te meten, maar als het daarom gaat is het goed te bedenken dat haar vergaderverslagen steevast in druk verschenen. Ook buiten Den Haag kon men dus kennis nemen van wat er was besproken. Bovendien werd in de dagbladen geregeld verslag gedaan van de VBK-

De vereniging spande zich in om zoveel mogelijk burgers bij het krijgswezen te betrekken

bestand 630 namen. Ruim een jaar later waren dat er 842. Van dit aantal was ruim 70 procent (oud-)legerofficier, ongeveer 8 procent (oud-)zeeofficier en ongeveer 20 procent burger. Wat de VBK extra cachet gaf was dat zij maar liefst zestien leden van de Tweede Kamer als lid had weten te werven. De vereniging was bij uitstek een Haagse club: circa een derde van haar leden woonde in deze stad en vooralsnog vonden daar alle bijeenkomsten plaats. De eerste jaren waren gemiddeld 125 leden bij de vergaderingen aanwezig, de meesten van hen overigens zonder zelf het woord te voeren. Een kleine kring van bekende militaire auteurs domineerde het debat. De man die in deze begintijd het vaakst achter het spreekgestoelte van de VBK ging staan was T.J. Stieltjes, een liberaal-militair criticus van het eerste uur. En natuurlijk was ook De Roo van Alderwerelt

20 P.G. Booms, 'De Vereeniging ter Beoefening van de Krijgswetenschap'. Herinnering aan haar oprichting en vijf-en-twintigjarig bestaan', *Verslag VBK* (1890-1891) 30.

21 De Wolf, *Mars in Cathedra*, 5. Booms, 'Herinneringen', 335.

22 Schoenmaker, *Burgerzin*, 93.

FOTO: BEELEBANK NIMH

De bouw van vestingen en forten, zoals hier bij Pannerden rond 1870, was naast de invoering van de persoonlijke dienstplicht één van de kwesties waarover bij de VBK gediscussieerd werd

vergaderingen. We mogen dan ook aannemen dat haar bereik binnen de gegoede burgerij al met al tamelijk groot was.

Toch groeiden de bomen niet tot in de hemel. Het bleek niet mogelijk ook de levende strijdkrachten te versterken. Lange tijd ketsten alle hervormingspogingen af op de weigering van de meerderheid van de Tweede Kamer de dienstvervanging af te schaffen. Deze regeling bood jongemannen die waren ingeloot voor het vervullen van hun dienst bij de militie de mogelijkheid deze verplichting af te kopen door een plaatsvervanger in te huren. De gegoede burgerij was zeer aan dit kostbare voorrecht gehecht, ondanks het vooral door officieren naar voren gebrachte argument dat de dienstvervanging de vorming van een krachtig leger, inclusief een sterk reservekader, in de weg stond. De VBK was één van de platforms waarop geregeld pleidooien voor de invoering van een persoonlijke dienstplicht werden gehouden. Voorlopig echter zonder succes. Liberale officieren begonnen te beseffen dat het een stuk lastiger was de burger voor het leger te interesseren dan zij aanvankelijk hadden

gedacht, zeker wanneer van hem gevraagd werd een persoonlijk offer te brengen. Hun deskundige voorlichting was geen tovermiddel gebleken.

Getemperde verwachtingen

Ook het bestuur van de VBK kwam al snel tot de conclusie dat het lastig was onder de bevolking meer dan oppervlakkige belangstelling voor vloot en leger te wekken. De vereniging, die speciaal met dat doel was opgericht, was in de jaren zeventig op een ledental van iets onder de duizend man uitgekomen. Circa 10 procent van hen was burger. De VBK, die als gevolg van deze scheve verhouding steeds meer het karakter van een – naar binnen gerichte – militaire studieclub kreeg, paste in 1875 haar reglement aan deze realiteit aan. Voortaan zou zij zich in de eerste plaats met de onderlinge oefening in de krijgswetenschap gaan bezighouden, terwijl zij zich daarnaast voor de algemene verspreiding van heldere begrippen omtrent krijgs-zaken zou blijven inspannen. Slecht één lid protesteerde tegen deze ‘wending rechts-om-keert’, omdat hij vond dat het voorlichten van de natie de

hoofdtak van de VBK moest blijven. Hij vond het dan ook geen goede ontwikkeling dat officieren regelmatig lezingen verzorgden over onderwerpen die zuiver militair-technisch van aard waren. Dat schrikte de goedwillende burger af, meende hij.²³

Hoewel de VBK al snel wat meer het karakter van een professionele studievereniging kreeg, bleef zij moeite doen de band tussen volk en leger te verbeteren. Zij bleef geloven in de noodzaak van militaire voorlichting aan de samenleving. Zo nam zij in 1876 een opmerkelijk initiatief. In een adres aan de Tweede Kamer stelde zij voor aan één of meer hogescholen een leerstoel in de militaire wetenschappen te vestigen. De vorming van de studenten – de leiders van de toekomst – zou immers niet compleet zijn als zij geen gedegen onderwijs in de vraagstukken van oorlog en vrede hadden kregen. Volgens luitenant-kolonel W.C. Hojel was dit voorstel van de VBK ‘een krachtig bewijs dat het den militair ernst is, aan allen die het begeeren, een blik in zijn streven en werken, in zijn geheele huishouding te laten slaan.’²⁴ Helaas kwam er van de kant van de Kamer geen antwoord op dit voorstel.²⁵ De VBK bleef echter op zoek naar manieren om de burger meer bij de krijgsmacht te betrekken. Zo is zij er in 1901 zelfs toe overgegaan op een aantal plaatsen in het land cursussen over het krijgswezen te organiseren. Dit experiment werd twee jaar later wegens gebrek aan toehoorders alweer gestaakt. De burger liet zich maar moeilijk vangen.²⁶

Ook op een ander vlak werd het liberale optimisme dat aan de oprichting van de VBK ten grondslag lag, door de weerbarstige werkelijkheid gelogenstraft. Het spreekwoord mocht dan willen dat de waarheid als vanzelf uit de botsing der meningen tevoorschijn komt, de praktijk wees anders uit. Als de vergaderin-

Volgens luitenant-kolonel W.C. Hojel onderstreepte het voorstel van de VBK voor het instellen van een leerstoel militaire wetenschappen aan één of meer hogescholen de wil van de krijgsmacht tot openheid, maar de Tweede Kamer gaf er geen reactie op

gen van de vereniging één ding duidelijk maakten, dan was het wel dat het officierskorps over vrijwel alle militaire vraagstukken grondig van mening verschilde en ook bleef verschillen. Dat zorgde er overigens wel voor dat die bijeenkomsten menigmaal een levendig en soms zelfs een tumultueus verloop kenden. De controverses gingen vaak over fundamentele zaken. Zo kruisten op het terrein van de legervorming de aanhangers van het Pruisische stelsel geregeld de degens met voorstanders van alternatieve modellen, waaronder het Zwitserse stelsel. En om nog een voorbeeld te noemen: de Nieuwe Hollandse Waterlinie – volgens sommige officieren de trots van het Nederlandse verdedigingsstelsel – kon volgens andere officieren maar beter worden afgedankt, omdat de ontwikkeling van de techniek haar inmiddels had achterhaald. Kortom, de burger die zich door de VBK liet voorlichten, kreeg uiteenlopende en soms ronduit tegenstrijdige opvattingen, aansporingen en raadgevingen te horen.

23 *Verslag VBK (1874-1875) 417-418. [P.K.P.J.] van Sloten, 'Het vraagstuk der legervorming', De Militaire Spectator S4-4 (1879) 355.*

24 W.C.Hojel, 'Algemeene ontwikkeling en militaire vorming', *Verslag VBK (1883-1884) 152.*

25 'Een leerstoel voor de krijgswetenschap', *Pro Patria* N° 205 (28 juni 1877). Zie ook: J.[T.T.C.] van Dam van Isselt, 'Het Infanterievuur', *De Militaire Spectator S4-9 (1884) 65.*

26 *Orgaan VBK (1902-1903) 175, 681-689.*

Tot slot was er nog een ambitie die de VBK niet goed wist waar te maken, namelijk de door de oprichters zo vurig gewenste krijgsmachtbrede aanpak. In de beginjaren kwamen er nog wel met enige regelmaat aan de zeemacht gerelateerde onderwerpen aan bod, meestal behandeld door een zeeofficier. De inbreng van de marine werd echter allengs minder, waardoor de vereniging van de weeromstuit steeds meer een landmacht karakter kreeg. Die scheiding der geesten zette nog verder door toen op 10 maart 1883 een groep marine-officieren, op initiatief van de kapitein der mariniers J.B. Verhey, te Nieuwediep een eigen debatgezelschap in het leven riep. De naam luidde Vereeniging tot Behandeling van op de Zeemacht Betrekking Hebbende Onderwerpen, in 1890 afgekort tot Marine-Vereeniging. In de militaire pers werd deze maritieme tegenhanger van de VBK niet erg hartelijk begroet. Veel auteurs vonden het jammer dat bij de officieren van de vloot zo'n neiging tot afzondering heerste. Die wens zich in eigen kring op te sluiten bleek ook uit de bepaling dat alleen officieren, ingenieurs en hoofdambtenaren van de marine lid van de nieuwe vereniging konden worden. Dit weren van buitenstaanders was een groot verschil met de VBK. Pas in 1926 zou de Marine-Vereeniging de luiken opengooien en voorlichting aan de burgermaatschappij tot haar taak gaan rekenen.²⁷

Een zilveren terugblik

Op 6 oktober 1890 toog een groot aantal VBK-leden naar het gebouw van de vrijmetselaars aan de Fluwelen Burgwal. De volgepakte zaal, waar het 25 jaar geleden allemaal was begonnen, was voor de gelegenheid feestelijk versierd. Generaal-majoor Booms, de geestelijk vader van de vereniging, hield ter gelegenheid van dit jubileum een toespraak. Hij was vervuld van trots. 'Zijn' VBK had in de kwarteeuw die was verstreken haar bestaansrecht meer dan bewezen. Haar rebelse jaren had zij inmiddels ver achter zich gelaten: zij was een gevestigd instituut geworden. Haar grootste verdienste was dat zij het openbare debat over militaire aangelegenheden een krachtige impuls had gegeven. Wel was het jammer dat dit debat

hoofdzakelijk nog door officieren werd gevoerd. Het speet Booms dan ook dat de vereniging er niet in was geslaagd haar oorspronkelijke doelstelling, het overbruggen van de kloof tussen maatschappij en krijgsmacht, te realiseren. De VBK telde inmiddels het fraaie aantal van 1.641 leden, maar onder hen bevonden zich slechts 77 burgers.²⁸

Enigermate *contre coeur* was de VBK geworden wat zij eigenlijk niet had willen zijn: een vereniging vrijwel alleen voor en door officieren. Tegelijkertijd waren de groei en bloei van de vereniging tekenend voor het proces van professionalisering dat deze 'beroepsgroep' vooral in de tweede helft van de negentiende eeuw had doorgemaakt. Andere kenmerken van dit proces waren onder meer het florerende bestaan van een aantal militaire tijdschriften en de ontwikkeling van instellingen als de Hogere Krijgsschool en de Generale Staf. Het zou de moeite lonen de hele geschiedenis van de VBK – en niet alleen de eerste 25 jaar – nader te onderzoeken. De vraag welke rol de vereniging heeft gespeeld bij het aanjagen van het publieke debat over militaire vraagstukken in de breedste zin van het woord zou daarbij centraal kunnen staan. Wat is haar rol geweest in zulke uiteenlopende perioden als de mobilisatietijd 1914-1918, de jaren van de opkomst van nazi-Duitsland, de vier decennia van de Koude Oorlog en de verwarrende jaren die volgden op de val van de Berlijnse Muur? En hoe is het verder gegaan met de betrokkenheid van niet-militairen bij de vereniging? Eén feit zou in deze studie in ieder geval niet mogen ontbreken, namelijk dat het bestuur van de vereniging in 1972 besloot de uitgave van de *Militaire Spectator* voor zijn rekening te gaan nemen. In 2022 zal dat vijftig jaar geleden zijn: wellicht een mooie aanleiding voor een uitgebreide terugblik op de historie van de KVBK. ■

27 'Bij het 50-jarig bestaan der Marine-Vereeniging. 1883 – 10 maart – 1933', *Marineblad* 48 (1933) 5-6. Er bestond voor burgers wel de mogelijkheid buitengewoon lid te worden. Het aantal buitengewone leden was erg klein. Zie: 'Het 25-jarig bestaan der Marine-vereeniging', *Marineblad* 22 (1907-1908) 896b.

28 Booms, 'De Vereeniging', 5-47.

Schrijftalent gezocht!

In deze Militaire Spectator is plaatsgemaakt voor een gastcolumn. P. de Vries schrijft over waarden en het verschil tussen waarden en deugden als het aankomt op handelen. Dit is de tiende en laatste in een reeks columns van zijn hand die de afgelopen tijd in de Militaire Spectator zijn gepubliceerd.

De redactie van de Militaire Spectator daagt ook andere lezers uit om een gastcolumn te schrijven. Het thema is vrij, maar moet passen binnen de formule van het tijdschrift.

De boodschap moet relevant zijn voor de lezers. Het moet gaan om een gefundeerde eigen mening, om een logisch opgebouwd betoog en de feiten moeten kloppen en verifieerbaar zijn. Een bijdrage mag maximaal duizend woorden tellen. U kunt uw gastcolumn sturen naar de bureauredactie (zie colofon) of aanbieden via de website. De redactie wacht uw bijdrage met belangstelling af.

De hoofdredacteur

Waarde(n)loos

Brigade-generaal b.d. dr. P.H. de Vries

Ik heb in de voorgaande columns geschreven over praktisch redeneren. Praktisch redeneren gaat over handelen en als praktisch redeneren ertoe leidt dat je bepaalde karaktertrekken ontwikkelt, dan noemen we dat een deugd (of een ondeugd). Ik leg het nog een keertje uit.

Praktisch redeneren

Praktisch redeneren betreft de deliberatie over wat te doen en de evaluatie van wat is gedaan. Het gaat dus om het resultaat, de handeling. Praktisch redeneren ligt altijd ten grondslag aan ons handelen.

Dat proces verloopt ongeveer als volgt.

- Ik verlang naar iets: een ijsje, een hond, een fijne vriendin, een huis; iets dus.
- Ik overweeg vervolgens hoe ik die begeerte, dat verlangen kan realiseren: ik weeg mogelijkheden, de voor- en nadelen af alsmede de mogelijke gevolgen en eventueel de moraliteit daarvan.
- Vervolgens kom ik tot een besluit. Tot nu toe speelt zich dit proces af in mijn hoofd; het kan uren duren maar ook in enkele secondes zijn voltooid.
- Dan komt mijn wil in het geding. Ik wil het besluit van mijn overwegingen tot uitvoering brengen en pas dan ga ik tot handelen over.

Zolang de wil dus niet in geweer wordt gebracht, gebeurt er niets en blijven mijn overwegingen dagdromerij. De wil beweegt ons te handelen. Dit geldt natuurlijk niet voor al ons handelen. Er moet wel sprake zijn van de inbreng van het verstand. Ik heb het dus niet over handelen op basis van bijvoorbeeld primitieve reflexen of verslaving.

Nu komt er een ingewikkeld stukje, even opletten dus! De oriëntatie van praktisch redeneren is van de wereld naar de geest. Dat wil zeggen dat ik een stand van zaken in de wereld kan veranderen door mijn handelen, waartoe ik mijn geest heb besloten. Ik heb zin in een ijsje en ik bevredig mijn verlangen door een ijsje te kopen. Door mijn handelen valt mijn voorstelling samen met de feitelijke stand van zaken in de wereld. Kortom, praktisch redeneren ligt altijd ten grondslag aan ons handelen. Praktisch redeneren heeft per definitie betrekking op ons verlangen: hoe daarmee om te gaan en hoe dat te vervullen.

Praktisch redeneren kan ook betrekking hebben op morele kwesties. Ik doorzie een situatie en op grond van mijn morele overtuiging, verankerd in mijn karakter, besluit ik te

handelen. Als ik in vergelijkbare situaties op basis van vergelijkbare morele overwegingen tot vergelijkbaar handelen kom is er dus sprake van verankering van de neiging tot een bepaald soort handelen. Deze verworven eigenschap noemen we een deugd. De deugd manifesteert zich in ons handelen. We vinden iemand dapper omdat hij zich dapper gedraagt, niet omdat hij dappere verhalen kan vertellen. We vinden iemand gedisciplineerd omdat hij zich gedisciplineerd gedraagt en niet omdat hij zo goed exercitielees kan geven.

Theoretisch redeneren

Theoretisch redeneren is iets anders dan praktisch redeneren. Theoretisch redeneren betreft de deliberatie over wat we ergens van vinden. Door middel van theoretisch redeneren ontwikkelen we meningen over wat we belangrijk vinden, onze overtuigingen.

De oriëntatie van theoretisch redeneren is van de geest naar de wereld. We zoeken naar standen van zaken in de wereld die onze overtuigingen ondersteunen. Onze overtuigingen krijgen daardoor gewicht. Waarden maken deel uit van het theoretisch redeneren. Waarden zijn abstracte begrippen die wij (op een bepaalde tijd en plaats, in een cultuur) belangrijk vinden. Waarden worden veelal omschreven als een ideaal beeld, een ideaal dat de moeite waard kan zijn om na te streven. Waarden worden dan ook vaak beschreven in absolute termen, in maxima. Waarden en idealen leiden echter niet noodzakelijkerwijs tot gedrag dat aansluit op die waarden.

Ik kan bijvoorbeeld heel mooi vertellen over verantwoordelijkheidsbesef. Ik vind dat ook heel belangrijk, dat mensen zich verantwoordelijk gedragen. Ik heb daar heel veel boeken over gelezen. Maar daarmee is niet gezegd dat ik mij ook zo zal gedragen. Ander voorbeeld. Ik heb bijvoorbeeld een hekel aan auto rijden. Ik reis dan ook meestal per trein. Soms moet ik wel met de auto, maar dan laat ik dat het liefste zo kort mogelijk duren. Ik krijg dan ook veel post van het Centraal Justitieel Incasso Bureau. Ondanks dat ben ik autorijden niet leuk gaan vinden. Ik krijg dus nog steeds post.

Ik geef nog een voorbeeld. Wij vinden het leven waardevol. Iedereen heeft recht op een goed leven. Dan valt er iemand in de gracht. Uit alles blijkt dat hij of zij niet kan zwemmen. De idealist – en er staan er dan meestal tientallen op de kade – vindt dit vooral een ondersteuning van zijn overtuiging dat het leven waardevol is: hij of zij zou niet met hem of haar willen ruilen. De deugdzame bedenkt zich geen seconde en springt in de gracht om te proberen de drenkeling te redden. Om met Nietzsche te spreken: ‘Niet uw medelijden, maar uw dapperheid redt de drenkeling’.

Het is belangrijk om dit onderscheid tussen waarden en deugden in het oog te houden. We moeten ons daarbij realiseren dat het tamboereren op waarden niet zal leiden tot gedragsverandering. Daarvoor is vorming nodig die leidt tot het ontwikkelen van deugden.

Ik hoor nu al de verenigde gedragswetenschappers stampvoeten en roepen dat waarden, vooral kernwaarden, heel belangrijk zijn (ook al kent de spellingcontrole van Word dat woord niet). Maar ik geef onmiddellijk toe dat waarden belangrijk zijn. Waarden zijn begrippen die in het collectieve denken van belang zijn. Waarden kunnen van belang zijn om mensen te inspireren.

Bijvoorbeeld de slogan van de Koninklijke Landmacht: ‘vechten voor vrede en veiligheid’ omvat de waarden ‘vrede’ en ‘veiligheid’. Deze waarden kunnen militairen inspireren in de uitoefening van hun vak, maar dat is niet noodzakelijk. Ook als we zeggen dat ‘vrede’ een kernwaarde is. Ik vind dat fantastisch! Ik vind het geweldig dat mensen geïnspireerd kunnen raken door hun overtuigingen! Ik vind ‘vrede’ ook erg belangrijk! Maar hoe demonstreer je nu dat belang van deze kernwaarde blijvend in je gedrag? Dat vergt verantwoordelijkheidsbesef en respect voor de ander, zoals deze is! Je kunt worden gevormd in het verantwoord en respectvol bejegenen van anderen. Als je dat maar vaak genoeg doet, wordt het een deel van je karakter en dat noemen we een deugd! De begrippen waarden en deugden uit hun context gebruiken en door elkaar halen, leidt alleen maar tot verwarring. ■

De herdefinitie van Defensie

Dr. M.F.J. Houben – luitenant-kolonel der Mariniers*

Een in het oog springend kenmerk van de huidige veiligheidssituatie is de verdere vervlechting van interne en externe veiligheid. Ontwikkelingen op het gebied van cyberveiligheid, hybride oorlogvoering, de problematiek van *foreign fighters* en *home grown terrorism*, klimaatverandering en immigratie tonen eens te meer aan dat er een nexus bestaat van interne en externe veiligheid: zonder externe veiligheid geen interne veiligheid, maar zonder interne veiligheid ook geen externe veiligheid.

Duidelijk is dat als Nederland – en bij uitbreiding Europa – de coördinatie tussen en samenwerking van interne en externe veiligheidsorganisaties niet goed op orde heeft, dit een negatieve invloed heeft op de veiligheid van het eigen land en de Unie. Immers, onze tegenstanders laten zich niets gelegen liggen aan de manier waarop wij onze veiligheid hebben georganiseerd, sterker nog, ze profiteren van de grondwettelijke, administratieve en operationele schotten die we hebben opgetrokken tussen de verschillende diensten en departementen. Een tweede kenmerk van de huidige tijd is de verwarring, de onzekerheid en het onbegrip. Meer dan ooit bestaat behoefte aan duiding, aan het vermogen betekenis te kunnen geven aan de turbulente tijden waarin we leven en aan de instabiliteit die ons omringt. De Commandant der Strijdkrachten zei recent dat het voor Defensie zowel *the worst of times* and *the best of times* zijn. Ik treed hem daarin bij: er is behoefte aan nieuwe concepten en mogelijk zelfs een noodzaak tot een herdefi-

nitie van het begrip defensie. De *flipside of the coin* is echter dat het niet ondenkbaar of onmogelijk is dat we in een conceptuele en constitutionele verwarring geraken over de wijze waarop we als land en als democratie onze veiligheid moeten organiseren en de rol van Defensie daarin. Een korte verkenning van enkele overwegingen.

De externe dimensie van interne veiligheid

Dertig jaar na de ondertekening van het Verdrag van Schengen is migratie, een beleids-terrein dat oorspronkelijk uitdrukkelijk bedoeld was als intern beleid, een onderdeel geworden van een veel groter web van buitenlands beleid, ontwikkelingssamenwerking, externe veiligheid en onze betrekkingen met partnerlanden. Migratie is een belangrijk kruispunt geworden waarop extern en intern beleid convergeren. Om de migratiecrisis het hoofd te bieden worden zowel de externe als de interne beleids-overwegingen afgewogen, op elkaar afgestemd en hopelijk wederzijds versterkend gemaakt. Naast migratie is de groeiende dreiging van terreurnetwerken, zowel internationaal als van eigen bodem, het meest relevant. De externe dimensie van interne veiligheid heeft na 9/11 een enorme vlucht genomen. Niet alleen is de internationale samenwerking van inlichtingendiensten sterk geïntensiveerd, ook het *Container Security Initiative* is een goed voorbeeld van vooruitgeschoven bescherming, inspecties en controles buiten het *homeland*. In algemene zin kan worden aangenomen dat de externe dimensie van interne veiligheid alleen maar zal groeien. Dit vraagt om verdergaande internationale samenwerking, maar ook om meer en betere interdepartementale coördinatie en samenwerking. Defensie, politie en inlichtin-

* Op deze plaats vindt u afwisselend een bijdrage van Frans Matsers, publicist, en dr. M.F.J. Houben, luitenant-kolonel der Mariniers.

gendiensten moeten elkaar in het buitenland blindelings weten te vinden, aanvullen en versterken.

De interne dimensie van externe veiligheid

Meer recent is de complementaire beweging in de hierboven beschreven ontwikkeling, namelijk de inzet van de krijgsmacht voor wat we traditioneel als interne veiligheidsproblemen beschouwen. Hoewel er zeker voorbeelden te vinden zijn waarin dit reeds het geval is (zoals de zogeheten 'harde' bijstand door mariniers in de West na een orkaanpassage) is mijn punt hier het structurele karakter dat dit zou kunnen aannemen. EUNAVFOR Med Operatie Sophia is in dit opzicht uiterst relevant, omdat het de eerste militaire operatie is waarin expliciet de interne en externe veiligheidsagenda's bijeengebracht worden om een a priori intern veiligheidsprobleem aan te pakken door militaire inzet in en samenwerking met transit- en bronlanden en het nemen van mitigerende maatregelen buiten de EU-lidstaten. Concreet betekent dit de samenwerking tussen een militaire operatie, FRONTEX (Operatie Triton), EUROPOL en het Europees asielagentschap in een geïntegreerd strategisch kader.

De eerste ervaringen met die aanpak zijn positief. Zo genereert de samenwerking en interactie tussen een militaire operatie, een grensbewakingsmissie en het Europese asielagentschap meer en andere civiel-militaire interactie en samenwerking dan waaraan een krijgsmacht doorgaans gewoon is. Ten tweede – weliswaar meer EU-gerelateerd – is de doorontwikkeling van de *Comprehensive Approach*, omdat de instrumenten en organisaties verantwoordelijk voor interne veiligheid nadrukkelijk worden gecoördineerd met de op externe veiligheid gerichte middelen en organisaties.

Rolvastheid van Defensie

In algemene zin geldt dat er voor de huidige uitdagingen op veiligheidsgebied geen snelle of gemakkelijke oplossingen bestaan. De oplossingen die het gewenste praktische effect kunnen sorteren moeten met veel moeite werkbaar worden gemaakt en vereisen de betrokkenheid en inzet van alle veiligheidspartners, zowel

intern als extern. Daarnaast kan een oplossing of werkend model, indien gevonden, niet in beton worden gegoten omdat we te maken hebben met een bewegend doel. Strategie en beleid spelen voortdurend *catch up* met de veranderende omstandigheden. Ten slotte stellen de huidige veiligheidsproblemen niet alleen onze samenleving op de proef, maar ook onze democratie. Democratische controle en modellen voor het afleggen van verantwoording moeten mee-evolueren met de veranderingen in de operationele praktijk.

Dag Hammerskjöld, de eerste Secretaris-Generaal van de VN, zei eens dat *peacekeeping is 'not a soldiers job but only a soldier can do it.'*

Hoewel *peacekeeping* tot het standaard takenpakket van een krijgsmacht is gaan behoren, heeft de geschiedenis ons ook geleerd welke gevaren er aan kleven als krijgsmachten taken gaan uitvoeren die niet tot hun legitieme kerntaken behoren (ik doel hier op taken buiten het veiligheidsdomein).

Rolvastheid is wellicht een bruikbare notie om deze woelige zee te navigeren. In de huidige veiligheidssituatie is zowel de externe dimensie van interne veiligheid als de interne dimensie van externe veiligheid sterk in beweging. Dit heeft mogelijk vergaande gevolgen voor Defensie. Het kan zijn dat Defensie een evolutie doormaakt van een organisatie die als laatste redmiddel wordt beschouwd en die bij uitzondering wordt ingezet, naar een organisatie die als vaste veiligheidspartner structureel wordt ingezet voor zowel externe als interne veiligheidsproblemen.

Het gevaar bestaat dat Defensie, als ze niet voldoende rolvast blijkt, organisatievreemde taken gaat uitvoeren waardoor conceptuele en uiteindelijk ook constitutionele verwarring op de loer gaat liggen. Maar als Defensie, zich scherp bewust van het eigen mandaat, actief de samenwerking met de interne veiligheidspartners opzoekt in binnen- en buitenland, inzet op een betere coördinatie en samenwerking op basis van heldere, wederzijds complementaire mandaten, bevoegdheden en afspraken, dan is de meerwaarde evident, voor Defensie en voor Nederland. ■

Het leger onder vuur

De Koninklijke Landmacht en haar critici 1945-1989

Door Coreline Boot

Amsterdam (Uitgeverij Boom) 2015

ISBN 9789089536341

€ 29,90

De verhouding tussen krijgsmacht en samenleving in Nederland is altijd een bijzondere, om niet te zeggen een lastige geweest. Tussen 1945 en 1989 kwam de Nederlandse krijgsmacht om verschillende redenen en vanuit diverse hoeken nog eens extra onder vuur te liggen. Dat trof in het bijzonder de Koninklijke Landmacht omdat deze organisatie, vanwege haar omvang én het grote aantal dienstplichtigen binnen de geleerden, de meest intensieve contacten met de samenleving onderhield. Dat maakte de landmacht extra vatbaar voor kritiek vanuit de maatschappij. Burgergroeperingen, kritische dienstplichtigen en beroepsmilitairen, dienstweigeraars en mensen uit de vredesbeweging kwamen op voor hun zaak, dreven mee op de democratiseringsgolf in de jaren '60 en hielden een maatschappelijke discussie gaande over de vorm en de rol van de krijgsmacht. Dat gebeurde tegen een achtergrond van wederopbouw, de dekolonisatiestrijd in Indonesië en de anti-kernwapenacties van de jaren '80. Coreline Boot promoveerde op 9 oktober 2014 in Leiden op dit onderwerp en de manier waarop Defensie daarmee omging. Dit voorjaar verscheen onder auspiciën van het Nederlands Instituut voor

Militaire Historie bij Uitgeverij Boom een licht aangepaste handelseditie van haar proefschrift onder de titel *Het Leger onder vuur. De Koninklijke Landmacht en haar critici 1945-1989*.

Bestaansrecht en roerige tijden

Hoewel er gedurende de gehele beschreven periode kritiek werd geleverd, laten zich zowel in de aard als de heftigheid daarvan verschillen vaststellen. Zo richtte de meeste kritiek zich tot circa 1980 vooral op de bestaanswijze van de krijgsmacht. Zaken als (uiterlijke) discipline, de wedde, haarlengte en groetplicht waren heel concrete onderwerpen van soms heftige discussies, doorgaans aangezwengeld door de dienstplichtigenbonden VVDM en – in mindere mate – de AVNM. Hun doel was de in hun ogen te traag verlopende vermaatschappelijking van de krijgsmacht een impuls te geven. Na 1980 ging het met regelmaat ook om de legitimiteit en daarmee het bestaansrecht van de organisatie. Daarbij moet overigens gelijk worden opgemerkt dat, ondanks alle aandacht die de protestbeweging op zich wist te vestigen, deze groep procentueel gezien altijd klein gebleven is en – belangrijker in dit verband – geen significante

invloed op de publieke opinie wist uit te oefenen. Immers, langjarig opinieonderzoek door vooral de Stichting Maatschappij en Krijgsmacht wees uit dat het bestaansrecht van de krijgsmacht, zelfs in de meest roerige tijden, door tussen de 70 en 80 procent van de bevolking werd onderschreven.

En roerige perioden waren er zeker, vooral toen begin jaren '80 antimilitarisme en kernwapenprotest elkaar vonden en wederzijds gingen versterken. In deze periode veranderde ook de houding van Defensie ten opzichte van vooral de dienstplichtigenbonden. Ter illustratie: vanaf de oprichting in 1966 beschouwde Defensie de VVDM niet als een bedreiging voor de krijgsmacht. Naarmate echter in de loop der jaren zowel de VVDM als de groep dienstweigeraars in omvang groeiden, realiseerde men zich binnen Defensie dat deze groepen misschien wel een groter gevaar vormden dan tot dan toe was aangenomen. De zorgen namen verder toe toen ook beroepsmilitairen zich vooral in de discussie rond het gebruik van kernwapens lieten horen.

Adviezen

Boot beschrijft al deze inhoudelijk buitengewoon boeiende ontwikkelingen overzichtelijk en in een heldere en toegankelijke stijl. Dat neemt niet weg dat er ook kanttekeningen bij het boek geplaatst kunnen worden. Een punt van kritiek zou bijvoorbeeld de periodisering kunnen zijn. Het nu gekozen tijdvak van het eind van de Tweede Wereldoorlog tot aan de val van de Berlijnse Muur is weliswaar niet onlogisch, maar betekent wel dat de

ook in dit verband buitengewoon interessante aanloop naar en de invoering van de beroepskrijgsmacht buiten beschouwing blijft. Een ander punt is dat de auteur op verschillende plaatsen in het boek verwijst naar de Maatschappelijke Raad voor de Krijgsmacht. Dat betreft dan vooral het advies *De militair en het kernwapen*, dat de Raad op verzoek van de minister van Defensie uitbracht in oktober 1981. Opmerkelijk is dan vervolgens dat niet ook wordt stilgestaan bij bijvoorbeeld de adviezen *Grondslagen rechtspositie dienstplichtigen* en vooral *Maatschappelijke aanvaarding van de krijgsmacht*, die de Raad beide in 1988 uitbracht. Die adviezen gaan immers over onderwerpen die

naadloos aansluiten bij het thema van dit boek. Op een aantal plaatsen in het boek staan kleine slordigheden. Zo begrijpt iedereen wel wat de auteur bedoelt als ze op pagina 10 schrijft 'het uitroepen van de Indonesische onafhankelijkheid in 1949', terwijl dat uitroepen toch echt gebeurde in augustus 1945. De Nederlandse erkenning ervan vond daarentegen pas plaats in 1949. Vooral door haar taalgebruik laadt de auteur op diverse plekken in de studie de verdenking op zich dat ze niet helemaal objectief in de materie staat. Zo typeert zij een actie van dienstplichtigen op het Binnenhof voor onder meer een hogere wedde als 'provocatief gedrag' (blz. 100). Een ander

voorbeeld is een actie van dienstplichtige Harm Brinks, waarover zij schrijft: 'Brinks maakte het helemaal bont' (blz. 127). Ik zit al geruime tijd met de vraag of de defensieorganisatie, de landmacht voorop, uiteindelijk beter af is wanneer ze is ingebed in de kritische betrokkenheid uit de jaren 1945-1989 of juist wanneer ze wordt omringd met de welwillende onverschilligheid van de actuele civiel-militaire betrekkingen. Zelf heb ik daar geen goed gefundeerd antwoord op en helaas heb ik dat ook in deze voor de rest inhoudelijk relevante en tevens lezenswaardige studie niet kunnen vinden. ■

J. Schoeman MSc

MILITAIRE SPECTATOR

Schrijft u een gastcolumn in de Militaire Spectator?

De redactie van de *Militaire Spectator* daagt de lezers uit een gastcolumn te schrijven.

Het thema is vrij, maar moet passen binnen de formule van het tijdschrift. De boodschap moet relevant zijn voor de lezers. Het moet gaan om een gefundeerde eigen mening, om een logisch opgebouwd betoog en de feiten moeten kloppen en verifieerbaar zijn.

Uw bijdrage mag maximaal duizend woorden tellen. U kunt uw bijdrage sturen naar de bureauredactie (zie colofon) of aanbieden via de website. De redactie wacht reacties met belangstelling af.

De hoofdredacteur

De eeuwige oorlog

Linda Polman

In de 21ste eeuw zullen de verschillen tussen de staat van oorlog en de staat van vrede steeds verder vervagen, zeggen strategen. Oorlogen worden niet meer verkláárd, zoals in vroeger tijden. De moderne 'hybride' oorlogen beginnen gewoon ergens en partijen gebruiken alle mogelijke middelen die ze hebben – politieke, communicatieve, economische, computertech-nische, diplomatieke – om de opponent 24/7 van alle kanten te kunnen bestoken, met propa-ganda, handelsboycots, bommen, conferenties, computervirussen, ga maar door. Bevolkingen zijn vijfde colonnes, gijzelaars of schilden in de strijd en humanitaire hulp is een wapen dat je inzet waar het je eigen doel het beste dient. Dat Rusland een comeback maakt als een van 's werelds grote hulpdonoren dient strategische doelen. De steun moet de Russische invloed in de eigen regio helpen bevorderen: de landen die de meeste Russische hulp krijgen zijn de voormalige Sovjet-republieken. En de miljoentjes die Rusland, als het zo uitkomt, doneert aan Afrikaanse vluchtelingen crises en ebola-uitbra-ken, zijn bedoeld om het Russische imago op het internationale politieke toneel op te poetsen.

In januari 2013 verklaarde Ruslands hoogste militair, generaal Valeri Gerasimov, in een toespraak tot de Academie voor Militaire Wetenschappen dat Rusland zich als de sodeju de tactieken van de hedendaagse hybride oorlogvoering moest zien eigen te maken om een antwoord te hebben op de hybride oorlog die het Westen tegen Rusland voerde. De crisis in Oekraïne was nog niet begonnen. De voorbeel-den die Gerasimov aanhaalde waren de opstanden in de Arabische Lente en de Libische burgeroorlog, waar westerse huurlingen optrokken met lokale rebellen. Eerder beweerd- den Amerikaanse krijgswetenschappers dat het juist andersom was: het was het Westen dat zich moest leren verdedigen tegen de hybride streken van anderen. 'In plaats van afzonderlijke uitdagers met benaderingen die fundamenteel verschillen (conventioneel, ongeregeld of

terroristisch) moeten we ons voorbereiden op tegenstanders die ál die vormen en tactieken gebruiken, zelfs tegelijkertijd,' schreef het Potomac Institute for Policy Studies in 2007.

George Orwell beschreef al lang geleden voor ons een wereld waarin oorlog vrede was. De oorlogen die niet verklaard worden zijn altijd en overal en voor wie de wereld ziet als één groot, permanent oorlogstoneel, is alles wat iedereen doet een oorlogshandeling. Westerse sancties tegen Rusland? Een daad van oorlog. De westerse media die het conflict over Oekraïne beschrijven als een post-imperialistische rot-streek van Rusland? Oorlogspropagandisten. Russen die de Londense City opkopen? Oorlog. De connecties van Bulgaarse misdaadorganisaties met Russische? Idem. Het computervirus dat tot in Spanje aan toe de elektronische systemen van Europese energiebedrijven bleek af te lezen? Duh! Oorlog natuurlijk. Zoals de protestmarsen in Moskou tegen oneerlijke Russische verkiezin-gen in 2011 en 2012 aanvallen van het Westen op Rusland waren en het smoren van die protesten een overwinning van president Poetin tegen de externe vijand.

De waarschuwing van NAVO-hoofd Rasmussen dat Rusland in het geniep Europese milieu-groepen financiert om protesten te organiseren tegen gasboringen in Europa en Europa afhanke-lijk te houden van Russisch gas, is anti-Russische propaganda, dat snapt iedereen. En Greenpeace dat de aantijging als belachelijk van tafel veegt en zegt zich af te vragen 'wat ze roken in het NAVO-hoofdkwartier'? Rusland-knuffelaars! Net als Gerhard Schröder, voormalig Duits bonds-kanselier. Hij ging ná de Russische aanval op Oekraïne gewoon naar Poetins verjaardagsfeest. Duitsland was van alle EU-lidstaten de grootste tegenstander van verhoogde economische druk op Rusland, het zal u niet verbazen.

Deze column in de *Militaire Spectator*? Yep. Hoort ook bij de oorlog. En alle volgende columns ook. Want een oorlog die nooit officieel begint, houdt officieel ook nooit meer op. ■

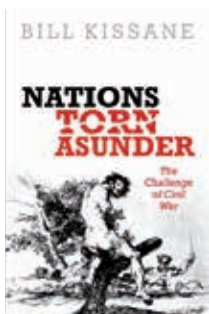
SIGNALERINGEN

China's Military Power

Assessing Current and Future Capabilities
Door Roger Cliff
Cambridge (Cambridge University Press) 2015
362 blz.
ISBN 9781107502956
€ 30,-

Ooit stond de Chinese krijgsmacht bekend als 'het grootste militaire museum van de wereld', maar de afgelopen twintig jaar is er enorme vooruitgang geboekt. In *China's Military Power* onderzoekt Roger Cliff hoe het Volksbevrijdingleger er door geldinjecties, moderne technologie en nieuw materieel momenteel voorstaat. Hij kijkt zowel naar aantallen materieel als naar doctrine, opleiding, logistiek en organisatiestructuur. De auteur doet aan de hand van statistische groeigegevens voorspellingen over de omvang van de Chinese krijgsmacht in 2020. Cliff, als Azië-deskundige verbonden aan de Atlantic Council, denkt dat de militaire capaciteiten van China de Amerikaanse op zijn minst zullen gaan benaderen.

Nations Torn Asunder

The Challenge of Civil War
Door Bill Kissane
Oxford (Oxford University Press) 2015
288 blz.
ISBN 9780199602872
€ 26,-

Na 1945 is er een explosie aan burgeroorlogen geweest. Maar wat was hun context en verschilt die van de burgeroorlogen die op dit moment woeden? Die vraag stelt historicus en politicoloog Bill Kissane in *Nations Torn Asunder*. Kissane meent dat historici burgeroorlogen als een geïsoleerd fenomeen hebben bekeken, terwijl sociologen naar gemeenschappelijke patronen hebben gezocht en specifieke kenmerken naar de achtergrond hebben gedrongen. De auteur probeert tot een synthese te komen. Hij wijst op de enorme verwoestingen die burgeroorlogen kunnen aanrichten en stelt dat zij in het verleden meerdere keren zijn uitgedraaid op een slepende gewapende strijd tussen landen.

De troepenmacht in Suriname

De Nederlandse defensie in een veranderende koloniale wereld 1940-1975
Door Ellen Klinkers
Amsterdam (Uitgeverij Boom) 2015
248 blz.
ISBN 9789089536648
€ 24,90

In *De troepenmacht in Suriname* verweeft Ellen Klinkers de dekolonisatiegeschiedenis met taken, opleiding, personeel en organisatie van de Nederlandse troepenmacht in Suriname (TRIS). Suriname werd in 1954 een autonoom gebiedsdeel en verkreeg in 1975 de onafhankelijkheid, maar uiteindelijk vertegenwoordigde de TRIS het laatste stukje Nederlandse gezag in het land. In de TRIS dienden honderden Nederlandse dienstplichtigen en beroepsmilitairen naast een minderheid van Surinaamse militairen. Klinkers plaatst de organisatie en taken van de TRIS in de context van de Koude Oorlog en de daaruit voortvloeiende angst voor het opkomend nationalisme en communisme in Suriname en de regio.

Lessons Encountered

Learning from the Long War
Door Richard D. Hooker, jr. en Joseph J. Collins (red.)
Washington, D.C. (National Defense University Press) 2015
474 blz.
Te downloaden via <http://ndupress.ndu.edu/Books/LessonsEncountered.aspx>

Amerikaanse commandanten en militaire en civiele planners hebben nooit de etnische, culturele en religieuze aspecten doorgrond die de operationele omgeving in Irak en Afghanistan domineerden. Dat is één van de conclusies die experts van de National Defense University trekken in *Lessons Encountered*. Een andere les van het Amerikaanse ingrijpen na 2001 is dat civiele en militaire inlichtingen beleidsmakers onvoldoende hebben ondersteund. Materieel en logistiek waren grotendeels wel op orde en hoewel de VS slecht voorbereid was op het uitvechten van irreguliere conflicten in de wereld leerden eenheden toch snel over *counterinsurgency*-optreden.

Masteropleiding Military Strategic Studies aan de NLDA

De Faculteit Militaire Wetenschappen verzorgt de master Military Strategic Studies, een erkende en geaccrediteerde Engelstalige wetenschappelijke opleiding. Belangstellenden kunnen nu al reageren voor de master die start in 2016.

De brede master bestudeert de rol van krijgsmachten in de context van hedendaagse veiligheidspolitieke vraagstukken en bestaat uit vier verplichte courses. Daarnaast dient men een keuze te maken uit één van de drie afstudeerrichtingen (tracks), namelijk War Studies, Intelligence & Security of Military Management & Logistics. De tracks worden gecombineerd met een elective. Het volgen van één of meer losse courses (elk 5 EC) is ook mogelijk.

Inhoud

De master geeft inzicht in de functie van krijgsmachten in diverse soorten contemporaine conflicten en operaties, zoals Iraqi Freedom, Allied Force (Kosovo) en Afghanistan. Ook etnische conflicten en burgeroorlogen, zoals op de Balkan, komen aan bod. De student verdiept zich in politieke, maatschappelijke en wetenschappelijke analyses, debatten en theorievorming en de juridische en ethische vraagstukken rond legitimering van militair optreden. Verder besteedt de studie aandacht aan de interne managementdynamiek van defensieorganisaties en de positie van krijgsmachten in moderne westerse maatschappijen.

Doelgroep

De tweejarige modulaire master heeft een omvang van 60 EC en is in eerste instantie bedoeld voor militairen en burgers met een bacheloropleiding (of lang model KMA en KIM) en – voor militairen – circa vijf jaar werkervaring in een militaire context. Daarnaast kunnen ook andere geïnteresseerden met minimaal een (relevante) bacheloropleiding zich aanmelden.

Meer informatie

De website van de NLDA geeft meer informatie over de inhoud, opzet en toelatingseisen van deze master. De inschrijving voor de master MSS Class 2016 loopt van 1 februari tot en met 30 april. Belangstellenden kunnen nu al mailen naar: master.mss@mindef.nl

